

HETEDIK JELENTÉS.

69

AZ

1890–91 évi jelentése.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Irta

és összeállította:

Sándor József,

főtitkár.

KOLOZSVÁRT.

• HATODIK •

• RENDES • KÖZGYÜLÉS •

• OKT. • IV. •

BCU Cluj / Central University Library Cluj

• MAROS-VÁSÁRHELYT •

• 1891 •

Mélyen tisztelt

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Közgyűlés!

E jelentésben foglalt fejezetek.

<i>A. Működés egybefoglalása</i>	<i>III. lap.</i>
<i>B. A dévai közgyűlés</i>	<i>1. lap.</i>
<i>C. Az igazgató választmány munkássága.</i>	
<i>(Szakosztályok és bizottságok)</i>	<i>8. lap.</i>
<i>D. A megyei és városi választmányok, kö-</i>	
<i>rök és fiókok jelentései</i>	<i>42. lap.</i>
<i>E. Penztári számadások</i>	<i>75. lap.</i>
<i>F. Függelék. (Emlékeztések)</i>	<i>90. lap.</i>

MŰKÖDÉS EGYBEFOGLALÁSA.

Áttekinthető, rövid jelentést adni az Emke egy évi életéről hova-tovább nehezebbé, lehetetlenebbé válik. A növekvő intenzív munka, a nagy hálózatu és széles alapu szervezet, s az ezekkel kapcsolatos agitáció, melyet az ügy érdekében csupán növelni lehet, ellenben hanyatlani engedni nem szabad; — mindezek csak egyre lehetetlenebbé teszik az egy tömör képben való egybefoglalást. Ki az Emkével megismerkedni akar, annak — hála Isten! — már ma egy kötetet kell olvasnia, nem egy néhány sort; s ha valaki azt mellőzve, egyesületünkről véleményt akar nyilvánítani, annak röviden csak annyit mondhatunk, mutasson föl a magyar társadalmi élet történetében, talán az Akadémiában alapítását kivéve, az Emkééhez hasonló jelenséget s kalap levéve fogunk megállani előtte.

Nemzetünk, miként történelmi hadi hősiességében, kiváló politikai adományában s az európai műveltség színvonalára való gyors emelkedésében, úgy a bölcs jótékonyság terén is életképességének, fenségének oly bizonyítványait adja ügyünkben, hogy keblünk tágul, szivünk feldobog e tüneményre s hitünk teljességével még jobban szeretni, tisztelni tanuljuk fajunk erényeit.

Hat fejezetre oszlik jelen évről jelentésünk egyesületünk 7-ik évi életéről. Az első jelen fejezetben az aktió, a működés fővonalait szedjük egybe: intézkedéseink, segélyezett és fentartott intézményeink tömör feltüntetésével. Gonosz ellenségeink oktalan és roszakaratú ráfogásai elkerülése végett részben a nyilvánosság elől elvonulni kényszerülve, s részben — az olvastatás kedvéért — csak a legszükségesebb kivonatosságra törekedve: mégis ez a legnagyobb fejezet. A második czim alatt tavalyi emlékezetes dévai szép közgyűlésünk jegyzőkönyvét adjuk, mely alkalommal fiókválasztmányaink küldöttei együttesen állapodának meg saját kormányzatuk ügyviteli szabályaiban. Az igazgató választmány munkásságának feltüntetését, az egyes állandó szakosztályok és kiküldött bizottságok fáradozásai eredménye közbeszövésével, a tartott gyűlések lefolyá-

sának naplószerű feldolgozása, mint legcélszerűbb forma alapján adjuk ezután. A szükséges tájékozás végett erre különösen is felhívjuk a figyelmet. Hasonlóképen főfigyelemre méltó, mint az egyesületi valóságos élet legjobb mutatója, a megyei és városi választmányok, körök és fiókok saját jelentéseit magában foglaló negyedik fejezet, melynek anyaga fölkerésünkre szintén csak a legrövidebben és kivonatosabban küldetett be az egyes elnökségek által. Az ötödik fejezet az egyesület vagyoni állapotáról ad részletesebb és bő felvilágosítást, a pénztári számadások és számvizsgálati eredmények közretételével. Mig egy hatodik, bezáró czim alatt azokat a nevezetesebb felhívásokat, okiratokat, beszédeket közöljük, melyekre részint hivatkozás történik ez általános egybefoglalásban s melyek viszont tartalmuknál fogva érdemesek az e jelentésben való közzétételökre. Nagyszámu volna az ily közzéteendő fontosabb érintkezésekről szóló iratok, levelek, dolgozatok stb. mennyisége minden évben: azonban — a szélső takarékoságtól vezetettve — nem akarjuk ilyenekkel is a nyomtatás költségeit szaporítani s miként működésünk egy részének diskkrét elhallgatásával, inkább az agitatio hordozóit csökkentjük, sem hogy az aktió eszközeiből elvegyünk. Napjaink kortörténeti írója számára ott fog állani úgy is a legapróbb részletekig gondosan őrzött levéltárunk a jövőre, s különben is nem ezeknek az emlékeknek elősorolására fekteti egyesületünk a súlyt, hanem a tényleges eredményre, mire általok rámutathat.

E tájékoztató bevezetés után mielőtt rátérnénk jelen voltaképi feladatunkra, működésünk körvonalaiban egybefoglalt feltüntetésére, kezdhetnők-e szebben, de egyszerismind fájdalmasabban, a nemzeti társadalom hősköltői aktiója előszámlálását, mint ha ide közénk hívjuk lelkeinkben néhai Kovács Sándor nagyenyedi mérnök és Dersi János marosvásárhelyi birtokos honfi gondtól és fajszeretettől egy egész életen vezetett dicsőült szellemeit, kik csöndes magányukban vasszorgalommal és önmegtartóval rakták egybe Isten nyujtotta javaikat, hogy végezetre mindet egy cél, a magyar nemzet és faj fölvilágosodás és megnemésítés útján megtartására és kifejlesztésére áldozzák, mikor már szemeiket lehunyva dicséret, avagy hiuság szolgálata ember részéről őket nem érhető. Igazgató választmányunk külön intézkedett, hogy jelen közgyűlésünk tárgysorozatában két jeles egyházi szónok külön-külön méltassa és tüntesse föl nekünk és az ivadéknak vezérlő példaként a két nemes és méltán nagy férfiu jellemét, s jelentésünk a harmadik fejezetben részletesen mondja el Kovács Sándor 43.600 frt és Dersi János 10.000 frt alapítványa történetét, mint a lefolyt évnek hazafias áldozatban a Kun Kocsárd gróf,

Röck Pál, Orbán Balázs báró áldozatai sorában legnagyobb eseményét. Azért jelentésünk ezen fejezetében itt a dicsőült szellemek előtt hosszabban nem időzünk: de kérjük a mélyen tisztelt közgyűlést, méltóztassék az igazgató választmánynak a két nagy ember emléke megörökítésére és alapítványuk kezelésére vonatkozó, a jelzettük fejezetben foglalt határozatait jóváhagyó tudomás vétellel elfogadni.

Ezzel áttérve a száraz számadatok és tények felsorolására, ezek alapján a lefolyt év általánosságban a tisztázás, consolidálás, intenzív alkotások, és szervezetben-erőben a fokozatos előre menetel, fejlődés esztendejének mondható.

Ügyforgalom. Ez állításunknak egyik legelső bizonyítéka, hogy daczára a tavalyi 6 éves ciklust záró, fokozott agitációt kifejtett esztendőnknek, az idei ügyforgalom jelentékenyen meghaladja azt is, midőn a központilag ellátott ügydarabok száma az idén az alszámokkal együtt tulmegy a 4000-en, tehát 1000-rel több, mint a tavalyi; a borítékolt postai küldemények (levelek, felhívók, átiratok stb.) száma pedig 35.000; 10.000-rel több, mint mennyit mult évi jelentésünkben is kimutattunk. Hátrálékos ügydarab — kivéve a mennyiben az ügy természete ugy kívánja — nincs. Egyesületünk a hozzá intézett megkeresésekre mindig lehetőleg postafordultával iparkodik válaszolni.

Ügyellátás és gyűlések. Az ügyek ellátására, illetve előkészítésére tartatott a lefolyt évben a dévai közgyűlés óta a központban 9 igazgató-választmányi, 20 directoriumi, 15 irodalmi szakosztályi, 1 közgazdasági szakosztályi, 3 segélyző bizottsági, 3 könyvtár-bizottsági, 2 olvasókönyvi bizottsági, 1 congressus-bizottsági, 2 Kárpát-bizottsági, 1 bérház-bizottsági, összesen 58 központi különböző gyűlés, a számos gyűlésszerű összejövetelt, értekezletet, előleges meghívók alapján való találkozását nem számítva ide, minő csak a kalauz ügyben tartatott legkevesebb 10, a bérház ügyében 5 stb. Jutott tehát minden hétre átlag 1 jegyzőkönyv-felvétellel járó gyűlésnél több. Az igazgató-választmányi gyűlések — a nyári szünidő kivételével — minden hó 12-án d. u. 3 órakor Kolozsvárt a városházán folytak le az idén is, s rendkívüli választmányi gyűlés tartására egyszer sem volt szükség. Hozott az igazgató választmány összesen közel 1 ezer (940) jegyzőkönyvi határozatot; a directorium, mint előkészítő és végrehajtó közeg, tovább a szakosztályok és bizottságok természetesen k. b. ugyanannyit. Az ügyek legtöbbször az elnökkel való levelezés és találkozás útján láttattak el a főtitkári hivatal útján. Az igazgató választmányi és directoriumi üléseken is — továbbá nem egy bizottsági ülésen — rendszeresen az elnök Bethlen Gábor gróf elnökölt; választmányi s nehány directoriumi esetben

Béldi Ákos gróf alelnök. Az irodalmi szakosztály elnöke az idén is Kuun Géza gróf egyesületi alelnök volt, kit hosszabb távolléte alatt — előadóként Csernátoni Gyula dr.-ral — a szakosztályban Szabó Sámuel helyettesített. A segélyző bizottság elnökségét az idén is Bartha Miklós alelnök, ki egyszersmind Felméri Lajos dr.-ral az olvasókönyv bizottság elnöke, előadását H. Gál Domokos töltötték be. A többi bizottságok szerkezetéről, valamint ez adatokról is, bőven emlékezik meg jelentésünk C. fejezete. Az egyesületi rendes előadását a főtitkár töltötte be; számos kiosztott s különösen pénzügyekkel egybefüggő darabot Merza Lajos főpénztáros referált. Az egyesület jegyzői a választmányban, s egyszersmind a directoriumban való egymásra következést felosztották maguk közt.

Ha a központéhoz vesszük azon fiók köz- és választmányi gyűléseket, melyekről határozott tudomásunk van, s melyek száma meghaladja a 100-at, ez együtt 158, s ha ide adjuk gondnokságaink összejöveteleit, továbbá azon sűrű bizottsági ülézéseket, melyek a lefolyt évben egyes rendezések ügyében különböző helyt lefolytak, s azokat a központi értekezleteket, melyek számáról fennebb csak érintve emlékezünk meg: elmondhatjuk, hogy nincs az esztendőnek napja, melyen az Emke érdekében valahol gyűlésszerű összejövetel ne történjék, nem is említve a gyakori képviselőket, küldöttséget, megbízatásokat, melyek szünetlenül közvetítik az érintkezést és propagandát az ügy és a közönség között.

Tagjaink. Minthogy az idén az 1886-ban belépett rendes tagoknak járt le 6 éves cyklusok, kérdést intéztünk ezen tagtársainkhoz, miként tavaly az 1885-ben belépettekhez, tagsági kötelezettségeik megújítása végett. A felszólításokhoz működésünk kimutatását csatoltuk. Örömmel hangsúlyozhatjuk, hogy a 86-osok többsége is, miként tavaly a 85-sökkel történt, egyesületünk kötelékében maradt, legalább a kilépés iránt alapszabályszerűleg nem nyilatkozott. Viszont új belépések is történtek. Tagjaink száma ennek alapján e pillanatban 1854 örökös és alapító, 11.079 rendes, 4.500 pártoló, összesen 17.433. Egy fölötte nevezetes jelenség, hogy a csekélyebb tagdíjjal járó kötelezettségekben mutatkozó némi apadással szemben, a terhesebb áldozattal járó kötelezettségek, t. i. az alapító tagságok szaporodnak egyesületünknel úgy, hogy e 66 alapító taggal szaporodtunk az idén is, minek készpénzben kifejezett összege 63.863 frt 42 kr. Kovács Sándor és Dersi János fejedelmi alapítványait leszámítva, úgy is 10.263 frt 42 kr. Ez összegben összesen 9 végren-

deleti tétel van az idénről. Tagjaink az ország minden vármegyében és városában vannak állandóan most is.

Fiókválasztmányaink. A tagdíjak beszédése és tagjaink szervezetben tartása részben egyenesen a központ útján — a hol szükség, egyes megbizottak fölkérése által, — részben, a hol már a szervezkedés az alapszabályok alapján végbe ment, a fiókválasztmányok útján történik. E tekintetben hálózatunk folyton növekszik s az idén is már két új fiókkal, a brádi és hétfalusi járással szaporodtunk, nem szólva arról, hogy már csak rövid idő választ el a szegedi, szabadkai és hódmező-vásárhelyi választmányok megalakításától, mire nézve az illetékes férfiagnál a lépéseket már eredményesen megtevék. Önálló választmányaink e pillanatban: a Budapest fővárosi, hol különösen alapítóink nagy contingense lakik, vagy tartózkodik; az Arad városi és megyei; a Debreczen városi és Hajdúvármegyei; a Szentes vidéki; az erdélyi részben kivétel nélkül mind a 16 vármegyében, az önálló városokban, egyes körülirtabb vidékeken szervezett önálló választmányunk van, melyek alatt nagyszámu kör- és fiók-, valamint megfelelő iskolai- és óvó-gondnokság működik. Önálló választmányaink: az Alsó-Fehér-, Besztercze-Naszód-, Brassó-, Csik-, Fogaras-, Háromszék-, Hunyad-, Kis-Küküllő-, Kolozsvármegyeiek, a Maros-Tordamegyei-M.-Vásárhelyvárosi, a N.-Küküllő-, Szeben-, Szilágy-, Szolnok-Doboka-, Torda-Aranyos- és Udvarhelyvármegyeiek, továbbá külön a Kolozsvár-, Gyula-Fehérvár-, Deés-, Szamos-Ujvár-, Erzsébetváros-, Vajda-Hunyad-, Kolozs-, Kézdi-Vásárhelyvárosiak, a Gyergyó-vidéki. Köri viszonyban van a megfelelő megyei választmánynyal összesen 32 fiók, u. m. az alvinczi, m-igeni, maros-ujvári, nagy-enyedi, nagy-enyed-vidéki, verespataki, vizaknai, balászfalvi, ó-radna-vidéki, hétfalusi, bodola-nyéni, algyógyi, brádi, hátszegi, körösbányai, maros-ilyei, nagy-ági, petrozsényi, piskii, púji, szászvárosi, kalotaszegi, gyalui, egeres-vidéki, türe-kapus-vidéki, almás-vidéki, teke-vidéki, kőhalmi, medgyesi, kis-kapusi, bürkösi és nagy-ilondai, melyet összeadva az önállókkal, van az Emkének e pillanatban 61 szervezett vidéki választmánya, mely mellett megjegyzendő, hogy az új Ügyrend értelmében az eddig külön állott nőválasztmányokat a sikeresebb működhetés érdekében a férfi-választmányokkal már ez évben egyesítettük.

Fiókválasztmányaink munkássága. A fiókválasztmányi életről általánosan örvendeteset jelenthetni. Mert ha egyik vagy másik évben váltakozva itt-ott mintegy szünet és pihenés tartatik, hogy — mint a tapasztalás mutatja — aztán annál nagyobb erővel induljon meg újra a hazafias buzgólkodás: viszont

eddig esendesebb fiókválasztmányok lépnek előtérbe; már-már elaludni látszóknak annál tevékenyebben újra szerveződnek, úgy hogy e tekintetben a fiókéletnek szinte élettanát állapíthatni meg, s egyáltalán a hullámzásokból hátrányos következtetést vonni nem szabad. Fokozódása, pihenése s újabb erőre emelkedése van a lelkesedésnek is, s e tekintetben fiókválasztmányaink idejének jelentésének figyelmes átolvasása a kitartó hazafiságról és áldozatkészségről ép annyi bátorító momentumot is ad. Ha a jelentésekből olvassuk, hogy pl. nem egy választmányunk tagjai a tavalyihoz képest szaporodtak s számbavehető hátrálék nincs; hogy már-már elaludni látszott fiókok erélyesen ujjaszerveztettek, a tagdíjak ügye rendbehozott, új tagok gyűjtésére újabb agitáció indult; hogy különösen az új Ügyrend értelmében a vidéki köz- és választmányi gyűlések tartása örvendetes lendületet vett, úgy hogy némelyik gyűléseinek száma a központéval vetekedik; ha látjuk az eként elintézett jelentős ügyforgalmat; e nagygyűlés és az ig. vál. határozatainak, megkereséseinek és felhívásainak való buzgó engedelmeskedést, s azok erélyes és gyors ellátását, végrehajtását; végül, ha látjuk a télen is eszközölt sok rendezést; azt, hogy van fiókválasztmány, mely 25%-áról is lemond s óvóját a tagok közti külön gyűjtéssel tartja fenn; hogy műkedvelő szakosztályok, márcz. 15-iki és gyűjtő bizottságok stb. alakulnak, hogy fiókjaink kezdenek állandó helyiséget tartani, s ezzel a mozgalmat állandósítani, hogy van fiók, mely gyűjtéséből történelmi hőseinknek már a második emlékszobrot emeli stb.: nincs okunk aggódni nemzeti társadalmunk odaadó buzgalma, önzetlensége és önfeláldozó fáradozásai fölött, hanem örömmel mutatunk rá a példára s e jelenségből új erőt meritünk. És különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy minden vidéken majdnem kivétel nélkül mindig ugyanazok végzik az Emke hazafias munkáját, kik a közéletnek azon a ponton egyébként is munkásai, s hivatalos dolgaikkal is túlterhelve vannak: nem hogy nem panaszkodhatunk, sőt örvendenünk kell, látva az erőfeszítést, mit ennek daczára a legtöbb helyt az Emkeért kifejtének. A fő egyébiránt, miként a tapasztalat mutatja, mindig az, hogy mindenütt legyenek önfeláldozó lelkes férfiak, kik a tagok élére állani, a munkát felosztani, s abból a maguk részét kivenni készek, úgy hogy elmondhatni, mikép az Emke ügye, diadala minden vidéken fokmérője annak, vannak-e azon a ponton a nemzetnek igazán önfeláldozó munkásai, őrállói és tette kész nemes fiai. A fiók-választmányokban rejlő erő egyik bizonyítéka a Kárpát-egyesületnek egy jelre megalapítása s az erdélyi rész leírásának gyors egybehozatala, miről külön hátrább emlékezünk meg. Mint lehet nagy területet a legpontosabban rendben tartani, kiváló példa

rá épen Maros-Tordamegyei-Maros-Vásárhely városi választmányunk, melynek vendégszeretetét jelen közgyűlésünk élvezi. E választmányunknak hátráléka nincs, a pénzt 67 alapító, 493 rendes és 53 pártoló tagja után havonként a legrendszeresebben küldi be; saját 25%-ban a f. évről takarékpénztárilag elhelyezett 758 frt 88 kr. van, s a pénztáros Nagy Sándor, — a titkár Turnowszky Mór dr. méltó társa — a f. évben a nőválasztmány pénztárosságát is magára vállalá.

V a g y o n. Tavalyi évi jelentésünkben 50,000 frt évi törzsvagyon növekedést mutattunk ki. E pillanatban jelentésünk ennél is kedvezőbb. Egyesületünk tőkevagyon a f. év szept. hó közepén 563,818 frt 30 krt tett ki, tehát a tavalyi közgyűlés óta **78,280 frt 53 krral szaporodott**. Benne van ebben igaz, Kovács Sándor fejedelmi alapítványa is, mely az egésznek felénél többét teszi; de nincs benne a Dersi János 10,000 frt s az Orbán Balázs báró 8000 frt alapítványa melyek bevétele folyamatban van. Egyesületünk összes künn levő s megfelelőleg esedékes befolyandó várandósága még: örökös tagoktól 5134 frt 16 kr., alapítóktól 48,888 frt 57 kr., rendes tagoktól 61,333 frt 61 kr., pártoló tagoktól 4268 frt 8 kr., vagyis 119,624 frt 42 kr. Nem szerepeltettük a fenti tőkevagyonban a Kun Kocsárd gróf fejedelmi alapítványát, melynek értékét, ha a Bartha Miklós alelnök hivatalos becslése szerint 221,557 frtra vesszük, az esetben az egyesület jelen összes alapítványi, tőke és várandó vagyon **905,009 frt 72 kr.**, viszonyainkhoz képest igen szép összeg kétségtelenül s tüneményeszerű a fejlődő magyar társadalom élettörténetében; minthogy azonban ez összegnek egy része még csak remény, másik jelentékeny része pedig egyetlen nagy alkotásra, az algyógyi székely földmives iskolára fordittatik; a tényleg rendelkezésre álló tőke ma csak az 563,828 frt 30 kr, s ennek elkölthető kamatait tekintve, nem habozunk kimondani, a mit hátrább ki is mutatunk, hogy ez csak annyi a célhoz képest, melyre szövetkezünk, hogy megfeszített tevékenységre és áldozatkészségre buzdítson a jól megkezdett uton.

I n t é z m é n y e i n k. A jelzett tőkevagyon tekintve, minthogy egyesületünk nem időleges becsü jutalmazásokra, hanem rendszeres és biztosított fennállású intézmények létrehozására törekszik, tehát a kamatjövdelemre fekteti működését: az algyógyi birtok 10—13 frt jövedelmén kívül — az összesen sem nagy s hátrább külön eladandó kezelési költség beletudásával — huszonnyolcezer negyszázötvenhat forint 58 krajczár, együtt **38—40,000 forint** az eddigiek után az évente elkölthető, de biztos és pozitív jövedelem. A fiók-

választmányoknak saját szükségleteikre és segélyeikre felhasználható 25%-ka bizonytalan nagyságu összeg. Erre a jövedelemre alapította egyesületünk eddigi alkotásait és pedig vagy önállóan, vagy pedig a magyar felekezeti egyházi főhatóságokkal, állammal, községgel és fiókválasztmányi birtokossággal. értelmiséggel oly kapcsolatban, hogy az egyesület vállalta magára a szükségletek fő vagy jelentékeny részét s ezért kezdeményezésével és közreműködésével kovásza, alapja lett az intézmények egész sorozatának, melyek különben nem létesülhetének vala. És az Emke működése elbírálásánál nem szabad figyelmen kívül hagyni e termékenyítő közvetett befolyást, melynek jelentőségét és nagyszerűségét csak akkor bírálhatjuk meg jól, ha egyszerre elképzeljük az egyesületet, mint nem létezőt, s nyomában eltűntnek látjuk mindazt az életet és alkotást, mely erkölcsi, szellemi és anyagi föllépése következtében keletkezett. Sok nehézséggel járt a türelmetlenül nógató közönséget az anyagi erő időelőtti gyors elvesztegetésétől visszatartani, míg kellő biztosított jövedelem vállalt felmutathatóvá: hanem annál áldásosabb hatásu most ez intézkedés s örömmel tapasztaljuk, hogy egyik testvér-egyesületünk, a felvidéki is, legutóbb ez ösvényre lépni elhatározá. Az egyesületi adózás módja nem az állam, vagy közigazgatás kényszerű és mindig biztos adózása, hanem nagyon változó és időleges, azért fokozatosan tőkét kell teremteni, mely e biztosított adózást mintegy a kamataiban nyujtsa, s e jövedelemmel okosan és bölcsen kell, mint a Megváltónak egy kenyérrrel és néhány halacskával ezreket és százezreket kielégíteni.

Csak így történhetik meg, hogy egyesületünknek egyéb aktióin, kiadványain, népkönyvtárain, gyakori egyszersmindenkorra szóló segélyen kívül kilenczvennégy erdélyrészi községben van már száznegy állandóan biztosított, önálló vagy segélyezett intézménye. Ez állandóan fentartott vagy évjáradekával létesülhetéhez segített és állandósított intézmények sorozata, a legnagyobb tömörséggel felmutatva, itt következik.

I.

Algyógyi Kun Kocsárd gróf székely földmivessiskola (Hunyadvárm.) Tiszteleti elnökünk fejedelmi alapítványán, a 220.000 frtra becsült algyógyi birtokon, melynek részletesebb

leírása a Pénztári kimutatások czimü fejezet alatt található, a tavaly tervelni indított székely földmives-iskola az Emke és Bethlen András gróf földmivelésügyi miniszter közt létrejött szerződés alapján ez évben végre a megvalósulás stádiumába lépett. Ez iskola fontos nemzeti és gazdasági célját és hivatását az a szabályzati kivonat tünteti fel, mely a Függelék fejezet alatt a 111 lapon olvasható. E szabályzathoz, valamint az egész szerződéshez saját aláírásával hozzájárult nagy alapítónk is. A szerződés szerint az egyesület 40 esztendőre átadja kezelés végett a birtokot a földmivelésügyi miniszternek, ki az egész iskoláról gondoskodik. Az iskola évi fentartási költsége 14.802 frtra van javasolva. Növendékekül évente 32-öt az Emke igazg.-választmányja vesz s 8-at a miniszternek felvételre javasol. Az egyesület részéről egy felügyelőbizottság őrökdi a szerződés megtartása fölött. Az iskolára 43.713 frt és 69 frt 5%-os kölcsönt is adott egyesületünk a földmivelésügyi miniszternek, melybe az egyesületileg eddig befektetett tőke, k. b. 4713 frt 69 kr is beszámított. Az államra, illetve a birtokra szállott át továbbá a helyi ref. egyház patronatusi terhe, u. m. 217 frt papbér és járulék és 148 frt kántorbér és járulék, továbbá évi 500 forint törlesztési teher. A 32 növendék székely, másodsorban erdélyrészi s így tovább Királyhágon túli magyar lehet, a 8 esetleg bármely magyar állampolgár.

Sok tárgyalásba, bizottsági és személyi érintkezésbe került, míg a feltételek kölcsönösen véglegesen megoldottak s azért nem létesülhetett az intézmény az egyesület minden óhaja daczára sem már a lefolyt évben. Először az iskola tervének végleges tisztába hozatala, aztán a szerződésnek részünkről jogtanácsosilag (Haller R.), az állam részéről jogügyi igazgatóságilag végleges megállapítása, majd a birtok általános, aztán parcellaris átadása, — mindez hátráltatott.

Az alapítvány átadása végre a miniszter megbizottai kezébe f. évi jan. 15—17-én, illetve szept. hó 4—10-én történt. Január 15—17-én jelképi átadás történt. Megállapítottak Bartha Miklós alelnök és Sándor József egyesületi képviselővel a telekkönyvi adatok és a becsüsök közreműködésével fölvétettek az épületek, gazdasági felszerelések, marhaállomány stb. leltára, a községi előjáróság jelenlétében elkészítették az átadási jegyzőkönyv, jegyzék mellett átvétettek a birtokra vonatkozó összes irományok s Kun K. grófnak a birtok 1890. évi kezelésére vonatkozó számadásai. Minthogy több hibás telekkönyvi adat találtatott, ezek pontosan kijavítottak. A f. év szept. 4—10-ki parcellaris átadáson Bethlen G. gróf elnök, a főtitkár és Szakáts Péter az Erdélyi Gazdasági-Egyesület titkára képviselték az egyesületet. Mintegy

6000 frtot érő távolabb fekvő erdőség, mely az iskola számára nem lett volna értékesíthető, tiszteleti elnökünk és a miniszter beleegyezésével kivételt az átadásból s az egyesület egyéb céljaira fordíttatik. Kun Kocsárd gr. ezzel a f. évben is újabban bizonyította egyesületünk iránt nagylelkű szeretetét és pártfogását. Az 1890. év jövedelmében Kun Kocsárd gróf, az „Emke birtok-igazgatója”-ként 13.000 frtot jelentett be az igazgató-választmánynak. Egyesületünk a p. ü. miniszterhez folyamodott az egész ügyletből a bélyeg- és illeték-díjak elengedése ügyében. Az intézkedések mindig az ig.-vál. retortáján mentek keresztül. Hogy az iskola létesült, az Kun K. gróf nagyszerű áldozatán, hozzájárulásán és útmutatásán kívül Kun István gróf kezdeményezésének s egyesületünk részéről Bethlen G. gróf, Horváth Gyula és Bartha M. alelnököknek s Bethlen András gróf n. kir. földmivelésügyi miniszter úr részéről az ügy felkarolásának köszönhető. A megnyitás érdekében egyesületünk e jelentéssel egyidejűleg tett fölterjesztést a miniszterhez s remélhető, hogy ez még az őszi megtörténik.

Mind szervezetére, mind pedig céljára nézve egyedüli ez intézet hazánkban a maga nemében s áldásait csak akkor fogja a közönség érezni, midőn az első csoport székely gazda kikerül belőle. Azonkívül nemzeti oszlop is lesz a zalathnai hegyvidék lábainál a Maros jobb-partján Algyógyon ez iskola, melylyel szemben a tulsó parton a szászvárosi Kun-tanoda, mint két világító oszlop fogja hirdetni tiszteleti elnökünk Kun Kocsárd gróf nagy emlékezetét, midőn évszázak múlva boldogabb és erős nemzet fog napjaink élethalál harczára visszatekinteni.

II.

Algyógyi áll. iskola Emke munkatanítónője. (Hunyadm.) A földmives iskola mellett rendkívül fontos az algyógyi áll. iskola. Az iskola mellett 1888. évig munkatanítónő is volt alkalmazva a közoktatási kormány által, azonban a szűkös pénzügyi viszonyok miatt a munkatanítónői állás megszüntetett. A megyei választmány előterjesztésére az Emke ez állást újból rendszeresítette, évi 100 frtot szavazván meg e célra. A tanítás, a választmány jelentése szerint, rendszeren, pontosan és a kívánt sikerrel folyt ez évben is. Munkatanítónő: Keresedi Györgyné. Az iskolát ez évben 105 tanuló látogatta és pedig felekezet szerint róm. kath. 6; gör. kath. 10; gör. kel. 50; ev. ref. 4; unit. 2; izr. 33; — nyelv szerint magyar 16; német 30; oláh 59. A magyar nyelv elsajátításában örövendetes haladás tapasztalható. Iskola-gondnokság: elnök Sándor Lajos; gondnok Jakab Mózsá; jegyző Varga József. Tagok: Bányai Lajos, Fekete Pál, ifj. Lázár Farkas, Simon Zsigmond. Tartatott 49 ülés a múlt iskolai évben.

III.

Algyógyi Emke-óvó. (Hunyadmegye.) A szervezés folyamatban. A költségvetés elkészítésére és az előintézkedések megtételére a Hunyadmegyei választmány algyógyi köréből öt tagu bizottság küldetett ki.

IV.

Algyógyi Emke segélyezte ref. egyház. Az algyógyi ref. egyháznak Kun Kocsárd gróf alapítványból évi 217 frt pappér és járulék, továbbá 148 frt kántorbér és járulék nyújtatik, mint az I. pontnál megemlítettett. Megemlítettük, mint oly segélyt, mely végeredményben most már az Emke révén folyósítatik.

V.

Abosfalvi Emke segélyezte róm. kath. iskola. (Kisküküllőmegye.) Tanító Bakó Elek okl. tanító. Az egyesület évi segélye 100 frt, eddig kifizettetett 400 frt. Az abosfalvi tanító némi helyi forrásból alig birt 100 frt jövedelemmel; a más ajkuak között élő magyarok pedig szegények. Az Emke segélye tehát biztosította az iskola fenntarthatását. Az iskolaépület kijavitása végett a róm. kath. püspök legközelebb intézkedni fog. Abosfalva a küüllői kultur vonalnak fontos helye.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI.

Alsó-ilosvai Emke segélyezte ref. iskola. (Sz. Dobokam.) Alsó-Ilosvának 140 ref. hitv. lakosságarészére egy iskolára feltétlenül szüksége volt. Az Emke meg is szavazott e célra 300 frt, tőkebefektetésnek megfelelő évi 15 frtot 32 esztendőre. Növendékek száma: 18 ev. ref. és 5 izr. Eredmény kielégítő. Gondnokság: Nemes Ferenez, Solymosi Károly és Horváth Imre. Tartott 4 gyűlést. A tanítást a ref. lelkész végzi.

VII.

Alpestesi Emke gyermekmenhely. (Hunyadmegye.) Az eloláhosodott magyar községek közé tartozik. Előzőleg óvót akart ide egyesületünk felállítani, de a megyei választmány észszerűbbnek vélte a gyermekmenhelyt. A lakosság száma 133, melyeknek nagy része eloláhosodott magyar. A gyermekmenhelybe a 3—6 éves gyermekek vétetnek fel, kik itt őseik nyelvét játszva tanulják meg. A megyei választmány jelentése szerint 24 kisdéd járt a menhelybe. Az Emke segélyén kívül Alpestes község adott 30 frtot és a helyi iskola 3 frt 43 krt. Felügyelőnő: Szilágyi Mari.

VIII.

Alsó-porumbáki Emke segélyezte r. kath. körlel-készlet. (Fogarasm.) Evi segély 100 frt. Porumbáknak 17 filialeja van,

melyek közül különös figyelmet érdemel Kersecsora, hol a magyar lakosok az őket körülvevő más ajkuak közé beékelve, veszélynek vannak kitéve. Ide tartoznak: Alsó-Porumbák (anyaegyház), Felső-Porumbáki üveggyár-telep, Szkópé Szeráta, Strézsa, Opra-Kercesóra, Alsó- és Felső-Arpás, Felek, Fenyőfalva, Rakovicza, Poresesd, Alsó- és Felső-Sebes. A róm. kath. hívek száma: 407. Magyar gondozású és tannyelvű iskola a felső-porumbáki üveggyár-telepen van. Lekész Ferenczy Benedek róm. kath. h. lelkész. A segély arra való tekintettel adatott, hogy kötelessége legyen a lelkésznek e helyekre minél gyakrabban ellátogatni.

IX.

Alsó-szilvási Emke gyermekmenhely. (Hunyad-megye.) A több tanítóval működő állami iskolának jó szolgálatot tesz a felállított gyermekmenhely. A lakosság nagyobb része földmives és így ez intézményre nagy szükség volt, mert a munkaidő alatt az otthon maradt gyermekek gondozásban és nyelvökön beszélgetésben részesülnek. A kisdedek száma 68 volt, kiket Csucs Anna áll. tanítónő felügyelt. Az intézményt a szülők a legmelegebb érdeklődéssel fogadták. Az egyesület segélyén kívül az állam 20 frtot adott.

X.

Alsó-tőöki Emke segélyezett ref. iskola. (Sz.-Dobokan.) A sz.-ujvári járás területén fekszik, az egyesület által meghatározott kultur-hálózat északi vonalában. A 207 más (oláh) ajku közt 130 ref. magyar. Az egyház részéről eszközölt tőkebefektetésnek megfelelőleg az egyesület 32 évi 15 frt járadékot szavazott meg. Járt 22 helybeli magyar gyermek az iskolába; okleveles tanítója még nincs.

XI.

Alvincz-borbereki Emke óvó. (Alsó-Fehérmegye.) Az Emke alvinczi fiókkörének buzgósága következtében ez óvónk 1887. május havában nyílt meg. Az egyesület központi rendszeres segélye évi 150 frt. Óvónő Filep Zsuzsánna okl. óvónő. Kisdedek száma 41. Ezek közül 11 ref., 11 r. kath., 5 gör. keleti, 14 izr. Magyar 35, oláh 5, német 1. Eredmény jó. Gondnoksági elnök Damó Vilmos főszolgabíró, fiókköri elnök; alelnök Szöcs Imre; titkár Székely Lehel; pénztárnok Péterffy Árpád; orvos: Ürmösy Ferencz. Tartatott összesen 10 gyűlés. Az óvó-egyesület alapszabályai elkészítettvén, megerősítés végett felküldettek, mihelyt az meg fog történni, az óvó-egyesület újjá szervezi magát.

XII.

Aranykuti Emke iskola. (Kolozsmegye.) A mezőség közepén fekvő ez iskola számára gr. Dégenfeld Gusztávné — szül. Karacsay C. grófnő, $\frac{1}{4}$ holdas kertet ajánlván föl az egyesületnek, az igazgató-választmány kimondta az iskola sürgős létesítését.

Mindenekelőtt kérés intéztetvén a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszterhez, ő nagyméltósága kijelentette, hogy a tanító évi 400 frttal javadalmazására kész, ha az egyesület kötelező okirattal biztosítja a dologi kiadások mindenkor fedezését és a törvényes kellékeknek megfelelő tanterem és tanítói lakásról gondoskodik. Az iskola építésére ennek következtében az igazgató választmány által a múlt évben 515 frt helyett 2500 frt befektetési összeg szavaztatott meg, az építés lehetőleg házilag eszközöltetvén. A dologi kiadásokra és tanítói nyugdíj járulékára a múlt évben megszavazott 90 frt: maradt. A tanítót az egyesület választja s az állam a 400 frt fizetést az egyesülethez folyósítja. Az iskola létesítése érdekében Sándor József főtitkár és Merza Lajos főpénztáros jul. 10-én kiszáltak Aranykutra és a szükséges előintézkedéseket megtették. Ott helyben az iskola építése előkészületeire Mózsai Attila birtokos kéretett föl.

XIII.

Balázsfalvi Emkefiu- és leányiskola. (Alsó-Fehérmegye.) Egyesületünk 2 tanerővel működő ezen nagy áldozatokba került iskolája teljes mértékben méltó a hozott áldozatokra. A lefolyt évben is látogatta 110 növendék. Ebből felekezet szerint: ev. ref. 32, r. kath. 20, ev. l. 13, g. e. 12, g. k. 2, izr. 31; — nyelv szerint: magyar 85, román 12, szász 13, — szomszéd községek-ből 23. Magyar nyelv elsajátítása tekintetében fokozott haladás mutatkozott. Iskola gondnokság: Szabó Sámuel, Enyedi Lajos, Török Bertalan, ifj. Gáspár János, Tornya Lajos, Simonffy Alajos, Dániel István, Sinberger Salamon, Pataky György, Hencze Imre. Gyűlés 18 volt. Egyesületen kívüli adomány: 133 frt 18 kr. Az iskolaépületet 15.000 frtot költséggel vásárolta az egyesület; a fitanítót az Emke, a nőtanítót az állam fizeti s az egyesület hordozza a folyó kiadásokat is. Tanítók: Hencze Imre és Pallos Verona. Erdemes felemlíteni, hogy a balázsfalvi magyar társadalom egy magyar óvó felállításán is fáradozik.

XIV.

Békási r. kath. egyház. (Csikmegye.) Tekintettel az ország legkeletén a határszéli székely magyarság égető szükségletére, a róm. kath. püspök előterjesztése alapján a gyergyó-tölgyesi lelkésznek körlelkészterért az egyesület évi 200 frt fizetést szavazott meg. Lelkész Balogh Lajos. A segély különösen azért adatott, hogy a lelkész Békásra átjárván és a híveket oktatrán, a székelységet itt magyarságában megtarthassa. Gyergyóvidéki buzgó fiókkörünknek az egyház érdekében kifejtett tevékenysége e jelentés 57. lapján olvasható.

XV.

Beszterczei Emke-óvó. (Besztercze-Naszódmegye.) Összesen 9.058 frt 68 kr kiadásába került az Emke-nek ez alkotása is szintén egyik főbűszkeségünk. Óvónő Jancsó Eszter, képesi-

tett óvónő. Az óvót 34 kiseded látogatta. Ebből felekezet szerint 11 róm. kath., 9 ref.; 10 izraelita; 4 evang.; — nyelv szerint 30 magyar, 10 német, 4 oláh. Az idegen nyelvű kiseddek valamennyien jól elsajátították a magyar nyelvet. Óvó gondnokság: Kenyeres Adolf elnök, Kellner F., Kőszegváry Gy., Hajnal Géza dr., Tergovics Ede, Csajna József, Werner Gyula dr. Évközben az egyesületen kívül nyert segílyt Beszterce város közgyűlése megszavazása folytán havi 5 frtot, s évenként 5 öl tüzfát. Adomány volt 60 frt. Az óvónak 1889/90. évi számadásai szerint volt bevétele 953 frt 13 kr kiadása 712 frt 46 kr s így marad az 1890/91. évre 240 frt 73 kr, átvitele.

XVI.

Boldogfalvi ev. ref. iskola. (Kisküküllőmegye.) A község mind a megyei választmány, mind pedig az egyházi főhatóság részéről ajánltatván, az egyesület évi 25 frt segílyt szavazott meg arra az esetre, ha az igazgató választmány biztosítást nyer az iránt, hogy az alkalmazott személy a segílyre érdemes. Tanító Papp János.

XVII.

Bólyai Emke nyári gyermekmenhely. (Nagy-Küküllőmegye.) Megnyilt f. év. június 2-án; összesen 35 kis gyermek van felvéve, magyar, szász, román ajku és izraelita. A lakosok békében megférnek egymással. Karda István róm. kath. lelkész volt a felügyelő. A legszükségesebb butorzzattal el van látva. Az egyesület e menhely czéljára évi 68 frt segílyt folyósított, a lakosság egy állandó óvó felállítását óhajtaná.

XVIII.

Bólyai iskolás gyermekek. (Nagy-Küküllőmegye.) A bólyai szegény iskolás gyermekeknek már három éven keresztül évi 15 frt egyszersmindenkori segílyt adott az egyesület, mert különben ruházat hiányában nem látogathatnák az iskolát. A fiók-választmányynak idei jelentése szerint a kiosztott segílyt a legszegeyebb növendékek élvezték.

XIX.

Borbándi Emke-óvó. (Alsófehérmegye.) Alsófehérmegyei választmányunk gondoskodása hozta létre a felette fontos intézményt, azonban a mult évben helyiség hiánya miatt szünetelni volt kénytelen. Felügyelő bizottsága alvinezi fiókkörünk tisztikara. Évi járuléka a központból 150 frt. Kiutaltatott eddig 375 frt. Legujabban újraszervezés alatt van, addig a további segíly folyósítása függőben hagyatott.

XX.

Borbereki ref. tanító. (Alsófehérmegye.) A tanító fizetésének javítására évi 50 frt segély szavaztatott meg. Növendékek száma 15. Ev. ref. 8, róm. kath. 3, luth. 1., gr. kl. 2; magyar 11, német 1, oláh 2. Az eredmény jó. Gondnoksági elnök Tankó József lelk. Allandó segély az államtól a ref. ig. tan. útján 60 frt. Az Emke a tanítói állomás javára a rendszeres évi segélyen kívül 100 frtos alapítványt tett.

XXI.

Brassói első Emke óvó. (Brassó megye.) A belvárosi Emke óvó 1886-tól működik teljes megalégedésére a magyar közönségnek. A f. évben látogatta 101 gyermek; és pedig nyelv szerint magyar 70, német 28, oláh 3; vallás szerint róm. kath. 50, ev. ref. 18, luth. 13, zsidó 16, gör. kel. 4. Eredmény teljes. Felügyelő bizottsági gyűlés volt 3. Az egyesületen kívül nyert segélyt a miniszt.-tól 200 frtot; az orsz. k. o. egy.-től 50 frtot; a brassói nőegyl.-től 60 frtot; a brassói r. k. egy.-től 10 frtot. Fel. biz. Kóós Fer. elnök, Nagy István, Orbán Ferencz, Janó Lajos. Az Emke központi rendszeres segélye évi 200 frt.

XXII.

Brassói második Emke óvó. (Brassó megye.) A magyarság érdeke megkívánta, hogy a Brassóban létező 5 szász kisdédóvó közepette egy második magyar óvó is létesíttessék. Az óvó 1887. július hó 1-én nyílt meg s teljes megalégedésre működik. Központi évi segély 200 frt. Eddig kiutaltatott 800 frt. Látogatta az idén összesen 79 kisdéd. Nyelv szerint: magyar 67, német 7, oláh 5; felekezet szerint: róm. kath. 35, ev. ref. 30, luth. 4, gör. kel. 5, izr. 5. A magyar nyelvet mindnyájan a várt eredménnyel sajátították el. Óvó-gondnokság, mint imént, Kóós Ferencz elnök, Nagy István, Orbán Fer., Janó Lajos. Gyűlés volt 3-szor. Óvónő Veszprémy Ida. Segélyt nyert az Emkén kívül még: a közokt. min.-től 200 frtot, az orsz. óvó egyesülettől 50 frtot.

XXIII.

Brassói harmadik Emke óvó. (Brassó megye.) Tervben s buzgó választmányunk előkészítése alatt van.

XXIV.

Brassói m. kir. állami középfaipariskola. (Brassó megye.) A brassói állami középfaipariskola tápintézeti ösztöndija 100 forint évenként. Az egyesület azért alapította, hogy az intézetet erősítse s a székely, csángó és magyar ifjaknak a tanulhatást a kereskedő szakban előmozdítsa. Az összeget a tanári-kar által megjelölt legjobb magaviseletű és tanuló szegénysorsu másod vagy harmadéves növendék az ellátásért és benlakásért kapja havi 10

frtos összegekben. Növendékek száma: 22 magyar, 2 német. A magyar nyelvet mindnyájan beszélik.

XXV.

Brassói alsófoku keresk. iskola. (Brassómege) Brassói alsófoku kereskedelmi iskola fentartására: 200 forintot szavazott meg az egyesület. Eddig kiutalt 400 forintot. A segély indoka, mert Brassó város magyar kereskedői kényszerítve a más ajku kereskedők által, 1881-ben kiléptek a „Graemium“ nevü közös egyletből, mely egy iskolát fentartott. A magyar kereskedők ugyanis elszaporodván, azzal a jogos kéréssel léptek föl, hogy a nevezett egyesület által fentartott keresk. iskolába, tekintettel reájok, a magyar nyelv is bevétessék. A felelet az lön, hogy kimondatott, mikép azok, kik németül nem tudnak, többé nem vétetnek föl az iskolába. A magyar kereskedők erre kilépve a „Graemium“-ból, uj egyesületet alkottak, mely egy alsófoku magyar keresk. iskolát tart fenn. Az üzletek pangása azonban kénytelenítette őket segély-kéréssel fordulni az Emke-hez, mit az egyesület örömmel teljesített. Növendékek száma 29. 25 magyar, 3 német, 1 oláh.

XXVI.

Brassói Emke segélyezte magyar luth. egyház. (Brassómege.) Az erdélyi ág. ev. hitv. szász püspökségből hosszas ellenállás után kiléptek a csángó magyar községek s a tiszai egyházkerület alatt különálló fősperességé szervezkedtek. A fősperes a brassói ág. ev. hitv. lelkész Moór Gyula levén, az egyházközség támogatása ezimén az egyesület évi 200 frtot szavazott meg. A lelkész működési köre kiterjed a következő községekre: Brassó-Deresty, Tömös és Predeál. A hivek lélekszáma 930. Az Emke-n kívül segélyben részesült: a tiszai ág. h. ev. egyházkerulettől 116 frt 40 kr; az e. e. e. gyámintézettől 50 frt; a brassói esperesség-től 70 frt; ezek mind esetleges adományok.

XXVII.

Brádi Emke óvó. (Hunyadmege.) Zaka ri ás Dániel nyug. brádi ev. ref. lelkész egy Brádon létesítendő kiseddóvó felállítására felajánlta az egyesületnek Brádon levő, 14.000 frt értékü ingatlanait — melyeknek haszonélvezetét haláláig magának tartja fenn — oly feltétellel, hogy az egyesület az ő vezetése és felügyelete alatt Brádon külön közel 20.000 frt költséggel óvót építsen, mely összegnek 4000 frtja után ő 5%-os kamatot fizet az egyesületnek. Az ingatlanok egy emeletes ház s egy nagy kert a piaczon. Az óvó oly méretü lenne, hogy esetleg árvaházzá is átala kitható legyen. Az óvó ügye, miután a brádi fiók Adler Károly miskolezi építész mérnökkel, ki erre díjtalanul vállalkozott, a ter- vet elkészíttette, most van tárgyalás alatt. Az egyesület reméli, hogy a nemes szivü alapító eláll a költséges tervezettől.

XXVIII.

Buni Emke segélyezte ref. iskola. (Kis-Küküllővármegye.) A ref. tanító számára, hogy állása rendszeresíthető legyen, 50 frt évi segélyt kért a ref. püspök. Tekintettel a fontos pontra, megadatott.

XXIX.

Buzás-bocsárdi Emke segélyezte ref. iskola. (Alsó-Fehérvármegye.) A ref. tanítónak megszavaztatott évi egyesületi segély 50 frt. A tankötelesek száma 81. A község 1160 oláh ajkú lakosa közt van 19 róm. kath. és 440 ref. magyar.

XXX.

Bürkösi Emke gyermekmenhely. (Nagy-Küküllővármegye.) Megnyilt 1890. évi június 6-án 15 gyermekkel. A gyermekek a magyarokon kívül szász és román ajkuak. A felügyelet itt Horváth István ref. lelkészre van bízva, ki azt nagy gonddal gyakorolja s igyekszik az ügyet mentől népszerűbbé tenni. A menhelyek e megyében általában mindenütt kedvezően fogadtattak.

XXXI.

Csertés-hondoli Emke segélyezte róm. kath. iskola. (Hunyadvármegye.) E községnek volt r. kath. iskolája, melyben a pap tanított. A fiókválasztmány az iskola erősítését s e célból egy kántor-tanítói állomás szervezését ajánlotta. A javaslat alapján ez állomás szervezésére évi 200 frtot szavazott meg az igazgató-választmány s két részletet azaz 400 frtot már ki is fizetett a r. kath. püspök kezéhez. Az évi segély ugy adatott, ha megfelelő két tanterem építtetik. Különben önálló Emke iskola szervezésére a lépések megtétettek. A növendékek száma 17, róm. kel. 13, gör. kel. 3, izr. 1.

XXXII.

Csomasfái ref. tanító. (Kolozs megye.) A ref. tanító részére évi 50 frt segély szavaztatott meg. Csomasfája község közvetlen közelében van Gyula és Hosszú-Macskás községe. E három község lakossága közül 1312 oláhajku, magyar 311. Az egyesület által segélyezett pap köteles mind a három község tanköteleseit tanítani, kiknek száma 36. Egyesületünk 300 frt befektetési segélyt, illetve ennek 5%-át, 32 évig 15 frtot szavazott meg a ref. iskola felépítéséhez is. Minthogy az iskola építésénél 100 frt tulköltekezés volt, a választmány beleegyezett, hogy a kiutalt 50 frt e tulköltekezés törlesztésére fordíttassék.

XXXIII.

Csüdötelki ref. tanító. (Kisküküllőmegye) Az ev. ref. igazgató-tanács Dicső-Szentmárton székhelylyel egy körlelkézsés-

get szervezett, melybe beosztotta a csüdötélki leány-egyházközségeket. A törekvő ref. egyház ezután egy iskolát is állított fel; de miután a templom-építés kimerítette, tanítójának csak 113 frt 95 krt fizetett. A lakosság $\frac{1}{5}$ részben nem magyar lévén, szükségesnek mutatkozott a tanítói állomás megerősítése és e végett egyesületünk a tanító fizetését 200 frtra emelte, és pedig 1890. július 1-től 1891. június 30-ig 86 frt 05 krt szavazván meg, s fentartván magának, hogy az elért eredmények szerint ezen segílyt évről-évre megadhassa, vagy megtagadhassa. A felügyeletet a presbyterium gyakorolja. Növendékek száma ref. magyar 19, gör. kath. oláh 11, gör. kel. oláh 1, izr. magyar 2, összesen 33. A magyar nyelv elsajátítása tekintetében az eredmény kielégítő.

XXXIV.

Dévai óvó. (Hunyadmegye.) Ez emporiális helyen egy óvó létesítése a legszükségesebb intézkedés arra, hogy csekély magyarsága egyéb közművelődési intézet mellett megálhasson s haladhason. Lakosságából 1442 magyar, 1794 oláh, 457 német. A pénzügyminiszter az óvó részére egy a város közepén fekvő házas telket örök időkre ingyenes használatra engedett át. Az egyesület magáévá tévén az ügyet, megszavazott évi 200 frt évi segílyt s az óvó megnyitása rövid idő kérdése.

XXXV.

Dévai főreálisk. tápintézet. (Hunyadmegye.) A dévai áll. reáliskola tápintézetének szegénysorsu tanulók segílyezésére évi 150 frtot szavazott meg az egyesület. Ez összeget a f. évben 250 frtra emelte s beleegyezett, hogy a megyei-választmány az iskola igazgatóságával egyetértőleg tetszése szerint használhassa föl.

XXXVI.

Dicső-szentmártoni óvó. (Kis-Küküllőmegye.) Kisküküllőmegye területén ez az egyedüli magyar kisedővó. Kisküküllőmegyei férfi és nő-választmányunk, különösen H. Gál Domokos alelnök, igazgató-választmányi tag buzgólkodása utján jött létre. Az egyesület újabb segílyt központilag nem szavazott meg, de a kisküküllőmegyei nőválasztmányt fölhatalmazta, hogy jogos 25%-át e célra fordíthassa.

XXXVII.

Dobrai Emke segílyezte r. kath. körlelkész. (Hunyadmegye.) A róm. kath. püspök előterjesztése e fontos ponton körlelkész. ért évi 120 frt segílyt vett föl az egyesület. E plébániához 25 leányegyház tartozik. E fizetés javítást eddig Miske Gyula lelkész kapta, megfelelőlvén mindazon követelményeknek, melyeket ily különböző ajku helyen a magyarság érdeke megkíván.

XXXVIII.

Fehéregyházi Emke gyermek-menhely. (K.-Küköllő-megye.) Kisdédek száma: magyar 18, oláh 3. Összesen 22. A menhelyet az áll. iskolai gondnokság gondozza. Gondnok Gábor Dénes.

XXXIX.

Felső-szálláspataki Emke gyermekmenhely. (Hunyad megye.) Az állami iskola mellett és annak helyiségében helyeztetett el a gyermekmenhely, melynek költségeire egyesületünk 50 frtot, a kormány pedig 20 frtot adott. Felső-Szálláspatak erős állami iskolával rendelkezik s így fontos intézmény a menhely, mert a gyermekek a magyar nyelvet már itt megtanulják s így az iskola könnyen fejlesztheti ezt. Vezető: Iszlay Balogh Ida áll. isk. tanítónő. Növendékek száma 59.

XL.

Fogarasi Emke óvó. (Fogarasmegye.) Fogaras városa az egyetlen hely az egész Fogaraszármegyében, hol magyarság lakik. Miután a központ évi 200 frtot elébb 5, majd 10 évre biztosított s beleegyezett, hogy a fiókválasztmány 25%-ai is e célra fordítassanak, létrejött s megnyitult az óvó 1890. jan. 2-án.

XLI.

Gógáni ev. ref. tanító. (Hunyadmegye.) A ref. tanítónak 10 évre 125 frt évi segély szavaztatott meg azzal a kikötéssel, ha a hely alkalmas egyénnel töltenek be. Növendékek száma 22, 1 oláh kivételével mind ref. Az eredmény jó.

XLII.

Gyalui Emke óvó. (Kolozs megye.) Az erdélyrészi nyugati behavasek tövében fekvő s a nyugati kulturvonal fontos pontját képező nagyközségben mindjárt legelejen kimondta a választmány egy óvó létesítését. E célból meg is szavazta az óvó fizetését évi 300 frtban. A további szükségletek fedezéséről kell még gondoskodni.

XLIII.

Gyergyó-tölgyesi r. kath. iskola. (Csikmegye.) A fenállott r. kath. iskolában az egy személyből álló tanerő az igényeknek nem tehetett eleget. Ennek alapján a r. kath. püspök előterjesztése alapján szükségessé tette a második tanítói állás szervezését, hogy e minden tekintetben, de különösen nemzeti szempontból veszélyben levő határszéli helységben a magyarságot az elnemzetietlenedéstől megmentse. Az egyesület évi 300 frtot szavazott meg s az állomást a püspök egy tanítónővel töltsötte be. A tanítónő Rösler Janka. Az iskolát 115 növendék látogatta; és pedig magyar 109, zsidó 5; oláh 1; ezek közül róm. kath.

109, izr. 5, gr. kath. 1. A szomszéd községből járt 3. A magyar nyelv elsajátításában a legjobb eredmény mutatkozott. Az iskola-gondnokságot az iskolaszék képviselte. Gondnok: Zöld Lajos. Ez évben 6 gyűlés tartatott. Az Emke segélyén kívül az iskola fenntartása a róm. kath. hitközségnek évenként 476 frtjába kerül, t. i. egy tanítót egészen a hitközség fizet. Más helyről állandó segély nincs.

XLIV.

Gyergyó-tölgyesi Emke segélyezte r. kath. körlelkészség. (Csikm.) E pontot említettük már Békás alatt. A körlelkészség kiterjed 5 községre: ezek Tölgyes, Holló, Zsedán-patak, Békás, Domuk. A hivek lélekszáma: Tölgyesen 1326, Hollóban 295. Zsedánpatakon 36, Békásban 91, Domukon 64. Magyar iskolai gondozás csak Tölgyesen van. Lelkész Balogh Lajos.

XLV.

Gyergyó-szentmiklósi gyermekjáték-tanműhely. (Csikmegye) A gyergyóvidéki fiók két szegénysorsu székely fiú számára évi 80—80 frttal két ösztöndíj megszavazását kérte. A megyei választmány ajánlta e kérést, mint a székely kivándorlást akadályozó intézkedést. Az igazgató választmány — tekintettel a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek a székely ipar ügyében megindított nagymérvű actiójára — a két ösztöndíjt 80—80 frttal (együtt 160 frt) megszavazta, a gondnokságba az Emke részéről egy tag kinevezése és a 2 növendéknek a gondnokság ajánlata alapján az Emke által kijelölése mellett. E határozat kereskedelmi m. kir. miniszter ur tudomására hozatott.

XLVI.

Gyertyánffy István alapítvány. A magyarországi tanítók Eötvös alapjánál kezelés végett letett 1000 frt alapítvány, melyet Gyertyánffy István, a m. kir. áll. paedagogium igazgatója, az orsz. tanszer-muzeum főfelügyelője és a tanszer-muzeumi állandó bizottság elnöke azzal a meghatározással tett, hogy kamatjai évenként oly tanítónak, vagy tanítónőnek adassanak, kik az egyesület céljai szempontjából kitüntek s az Eötvös alapnak is tagjai.

- A kiirt pályázatok folytán e kitüntető jutalmat eddig kapták:
- a) Bartha Károly áll. népiskolai igazgató Tatrangon 1887-ben;
 - b) Komosz György maros-szent-annai g. kath. tanító 1888-ban;
 - c) Szighárd Elek áll. tanító Segesvárt 1889-ben;
 - d) Vén Árpád áll. segéd-tanító Bodola-Nyénen 1890-ben.
 - e) Józsa Mihály felekez. tanító Brassóban 1891-ben.

XLVII.

Gyimes-bükki Emke iskola (Csikm.) Az erd. róm. kath. püspök a Gyimes-Bükkösön levő 75—86 számú kath. csángó-magyar tanköteles részére egy róm. kath. magyar tanítói állomás

szervezésére 300 frt évi segélyt kért. A csikmegyei választmány mozgalmat indított községi iskola létesítésére. A községi képviselő testület elhatározta, hogy az esetben, ha Csik-Szt.-Miklós anyaközségtől iskola helyet és faanyagot, az Emkétől a tanító fizetését megnyerheti, az iskolát közmunkával felépíti és magát 5% pótdadóval megrója. Az igazgató-választmány tekintettel az oláhság közé ékelt magyarság veszélyes helyzetére s a politikai község áldozatkészségére, a felajánlott feltételek biztosítása mellett, t. i., ha a község az iskolát felépíti s a dologi szükségletekről gondoskodik Gyimes-Bükkön egy Emke iskola felállítását elhatározta, s a tanító fizetésére 10 évi időtartamra évenként 300 frtot felvett, kötelezván magát mindig róm. kath. tanítót választani, megengedvén, hogy az egyháztól kapandó külön díjazásért kántori teendőket is végezzen s a tanító megválasztását a róm. kath. püspökkel közli. E határozat közöltetett a r. kath. püspök urral és a csikmegyei választmánynyal s így most az iskolának felállítása rövid idő kérdése.

XLVIII.

Hadrévi Emke segélyezte ref. iskola. (Torda-Aranyosmegye). A ref. iskola kiépítésére 500 frt befektetés, illetve évi 25 frt tőkésítő kamat szavaztatott meg 32 évre. Az építés az idén lesz befejezve.

XLIX.

Harii ref. tanító. (Alsó-Fehérmegye.) Az egyesület a harii ref. tanító fizetésének javítására évi 100 frtot szavazott meg.

L.

Harói munkatanítónő. (Hunyadmegye.) Az egyesület év 100 frt segélyt folyósított a ref. iskolában teljesítendő munkatanításra. Elvezte Lechki Mari férj. Csizsér Pálné munkatanítónő. E segély megszavazása iránt való kérelmet a hunyadmegyei fiók-választmány nyújtotta be, kiemelvén, hogy a női munkatanítás nemcsak közművelődési, hanem nemzetgazdasági fontosságú is s Hunyad megyében egyik fontos nemzeti eszköz lehet ez is. Látogatta 47 növendék; ezek közül magyar 41; oláh 5; zsidó 1; — vallás szerint ev. ref. 38; róm. kath. 3; gör. kel. 5; izr. 1. Magyar nyelv elsajátításában az eredmény kielégítő. Gondnokság: Csizsér Pál lelkész, Angyal Sándor körjegyző, Barcsai Károly, Szőcs János tanító. Gyűlés 2 ízben tartott.

LI.

Kajántói Emke segélyezte ref. iskola. (Kolozs megye.) E község 799 lakosából 250 magyar, a ref. hívek lélekszáma 315; a tankötelesek száma 27. — Iskolaépítés céljából a ref. egyház

tanácsának az egyesület kiutalt 600 frtot, illetve évi 30 frtnak 32 évig fizetésére kötelezte magát. Látogatta 42 növendék. A magyar nyelv elsajátításában kielégítő eredmény mutatkozott.

LII.

Kis-barcsai Emke segélyezte ref. egyház. (Hunyadmegye.) Bis-Barcsát alig évtizedekkel ezelőtt tekintélyes számú ref. magyar lakta, kiknek szervezett egyházuk volt egész 1848-ig. A pusztulás és rombolás árja elborította akkor a Csernavölgyével együtt őket is. A megmenekült néhány magyar család azután elfeledte anyanyelvét, kivetkőzött nemzeti jellegéből. A központ a szomszéd piskii körlelkésznek átjárásáért s a hívek gondozásáért évi 50 frtot s 550 frt befektetést szavazott meg. A községben általi iskola is van.

LIII.

Kis-barcsai Emke gyermekmenhely. (Hunyadmegye.) Hunyadmegyében sehol oly pusztítást nem vitt véghez az elnemzetlenedés, mint e községben. Epen ezért az imént említett ref. egyházi segélyen kívül szükségesnek mutatkozott a gyermekmenhely felállítása is, a mi megtörtént. Vezető: Osejkowszky Aurélia. Kisdetek száma 24. A magyar nyelv elsajátításában szép eredmény érte el.

LIV.

Kis-kapusi Emke gyermekmenhely. (Nagy-Küküllőmegye.) Megnyilt a menhely 1890. év június 2-án. A menhely a legszükségesebb butorzattal el van látva.

LV.

Héjasfalvi Emke segélyezte ref. iskola. (Nagy-Küküllőmegye.) Iskola-építés céljából megszavazott az egyesület 400 frt tőkét, illetve ennek 5°/_o-át 32 évre, azaz évi 20 frtot. Az építésben az anyagot már egybehordták, a munka jövő tavasszal kezdetik meg.

LVI.

Hosdāti munkatanitónő. (Hunyadmegye.) A ref. iskolánál a munkatanitónő fizetése javítására az egyesület évi 50 frt segélyt szavazott meg. A növendékek száma 52, ref. 35, oláh 12, r. kath. 5. Eredmény: jeles. Ez iskola részére időközben megszavaztatott már 20 frt kályhára és szekrényre.

LVII.

Hosszuaszói róm. kath. lelkész. (Kis-Küküllőmegye.) A hosszuaszói lelkész-tanító részére, ki önálló iskolát vezet, melyben különböző ajku gyermekek hazafias oktatásban részesülnek, 50 frt segély szavaztatott meg oly meghatározással, hogy a segély az elérendő eredményhez képest évről-évre megszavazható. Lélekszám: 110 róm. kath., 120 ev. ref. Iskola gondnoksága van. A magyar nyelv elsajátítása tekintetében általában jó eredményt értek el, a román és szász gyermekek is folyékonyan beszélvén a magyar nyelvet.

LVIII.

Ilosvai ref. tanító. (Szilágy megye.) Megszavaztatott évi 50 frt segély. Élvezte eddig Juhász Sándor körlelkész tanító. A tankötelesek száma 62.

LIX.

Kis-Sebesi Emke népiskola. (Kolozs megye.) A kis-sebesi kőbánya telepen a tulajdonos Glasner és Eibeschitz czég hazafias áldozatkészségével alapított ez iskolánkhöz az egyesület évi 368 frt járadékot biztosított. Tanító: Makfalvy Ferencz. Növendékek száma 45, 17 magyar, 15 német, 8 oláh, 2 tót és 1 olasz. Vallás szerint 25 r. kath., 8 g. kath., 10 izr., 2 luth. Az idegen nyelvűek szép eredménnyel haladtak a magyar nyelvben. Évközben a Glasner és Eibeschitz czégtől jutalmazásra 20 frt, Glasner J. családjától 10 frt adomány folyt be. Évzáró vizsgáján az egyesületet Szabó Samu és Csernátoni Gyula dr. képviselték. Gondnokság: dr. Haller Károly elnök (Kolozsvar), Barcsay Domokos alelnök, Mansberber Soma gondnok, dr. Hegedüs István, Kertész Samu tagok.

LX.

Kolozs-alaguti iskola. (Kolozs megye.) A vasuti vonal mentén Kolozsvarától nem messze fekvő ezen iskola, a m. kir. államvasutak üzletvezetősége tisztviselői buzgólkodásának köszöni létrejövetelét. Célja: a vonal mentén a vasuti alkalmazottak gyermekeit hetenként a vonattal fölvevén, őket az iskolába szállítván, oktatni. Az egyesület 100 frt évi segélyt biztosított. Van 66 növendék, közöttük 40 magyar, 26 oláh, 16 róm. kath., 29 ref., 21 gör. kath., 5 gör. keleti. 10 gyermek szomszéd községekből. A más nyelven beszélő 26 növendék teljesen elsajátította a magyar nyelvet.

LXI.

Kolozsvari nőipariskola. (Kolozs megye.) Az egyesület a f. évben évi 25 frt stypendiumot szavazott meg 5 évre azon czélból, hogy az erdélyi rész ez egyetlen és üdvös ily nemű intézetében 3 magyar vagy székely leány nyerjen kiképeztetést. E

tandij-mentes helyekre a növendékeket az iskola előterjesztésére igazgató-választmányunk a saját belátása és érzéleteinek értelmében jelöli ki.

LXII.

Kolozsvári izr. magyar egyház. (Kolozs megye.) Az erdélyi résznek az egyetlen magyar nyelvű (neol.) izr. hitközsége. Az egyesület azzal támogatja, hogy hatóságilag engedélyezett kölcsön-részvényeiből, melyeket a hitközség megalapítása céljából kibocsátott, megvett 5000 forint értékűt s ezzel hosszu (20 éves) lejáratra előnyös kölcsönben részesítette. Kolozsvárt a vasuttól bejövet a nagy-utcán így áll fenn az izr. magyar diszes templom.

LXIII.

Komjászegi Emke segélyezte unitárius iskola. (Torda-Aranyos megye.) A gör. keleti jól szervezett iskolával szemben az unitárius-egyház által is a magyar ajkuak számára fentartott magyar iskola nem tölthetvén be teljes erővel hivatását, egyesületünk új iskola létesítésére a maga részéről 600 forint befektetést és a tanítónak 50 forint évi segélyt szavazott meg. Elvezi Imecs Lajos lelkész-tanító.

LXIV.

Kóródi Emke segélyezte ref. iskola. (Kolozs megye.) A szomszéd kajántói ref. tanítónak azzal a kötelezettséggel szavaztatott meg 32 évig évi 50 forint, hogy Kóród községbe átjárva, a tanítást eszközölje. Az összeget eddig Mikó Lajos ref. tanító vette fel. Az egyházi főhatóság kötelezte magát, hogy a kóródi iskola javára a megfelelő tőkét létre hozza.

LXV.

Küküllővári Emke segélyezte ref. egyház. (Kis-Küküllő megye.) E helyre évi 100 forint segély szavaztatott meg, s folyósítatik az egyházi főhatóság utján.

LXVI.

Lozsádi Emke gyermekmenhely. (Hunyad megye.) A megyében e község tartotta még meg magyar jellegét, utóbbi időben azonban itt is észlelhető az elnemzetlenedés. Egyesületünk óvót akart ide, a megyei választmány előterjesztésében azonban egyelőre menhelyet kért. A gyermekmenhely az állami iskola mellett van felállítva. Vezető Pap Borbára.

LXVII.

Lőrincz-révei Emke segélyezte ref. iskola. (Alsó-Fehér megye.) Az egyesület az ev. ref. egyházkerületnek a lőrincz-

rvei iskola helyiség bérlésére 5 évig évi 25 frtot szavazott meg, ezenkívül iskolai felszerelésre az 1888/89 iskolai évre 30 frtot utalt ki. Növendékek száma 31, mind magyar.

LXVIII.

Magyar-csaholyi Emke segélyezte ref. iskola. (Szilágymegye.) A ref. iskola fölépíthetésére 300 frt befektetést, illetve 32 évig 15—15 frt tőkésítő kamatot szavazott meg az egyesület. A körülbelül 17.000 román ajku népesség közé beékelt mintegy 668 ref. magyarságnak központja. A 31 tankötelesnek alig egy harmadát volt képes befogadni a magyar iskola. Ez állapot megváltoztatására szavaztatott meg a segély.

LXIX.

Magyar-igeni Emke leány iskola. (Alsó-Fehérmegye.) E községet az 1848. év dulásai előtt tulnyomólag magyar nép lakta. Most 300 magyar mellett 1000 oláh található. Van ref. és kath. népiskolája. A lakosság áldozatkészsége és az egyesület támogatása 1888-ban létre hozták a harmadik iskolát a leányok számára. Növendékek száma 22. A magyarnyelv elsajátítása tekintetéből az eredmény kitünő. Gondnokság: Tókos Sándor elnök, Imreh Károly alelnök, Veress Sándor, Jánky Lajos pénztáros. Tanító: Szabó Ilona.

LXX.

Magyar-goroszlói Emke segélyezte ref. iskola. (Szilágymegye.) A ref. iskola-lak fölépítésére 200 frt befektetést, illetve 32 évig 10—10 frt tőkésítő kamatot szavaztatott meg. A lakosságból 427 magyar, kiknek megvédésére első sorban az iskola van hivatva, mely segélyünk előtt egy szalmás fedelű viskóba szorult.

LXXI.

Magyar-nagy-sombori Emke iskola. (Kolozs megye.) Az egyesület 2069 frt 76 kr befektetéssel s évi 418 frt segélylyel hozta létre az iskolát a Sombory Lajos birtokos ajándékozta telken. Tanulók száma a lefolyt évben volt 65. Róm. kath. 6, gör. kel. 10, ev ref. 16, izr. 31, gör. kath. 2. Eredmény jó. Gondnokság: Sombory Lajos elnök, Papp Gábor jegyző, Szeredai Gyula gondnok, tagok Mayer Ignác, Püspöky Mihály, Lengyel Simon, Simon Abrahám, póttag Binder Albert dr. Tartott 5 ülést. Évzáró vizsgáján a központ részéről Sándor József főtitkár és Merza Lajos főpénztáros voltak jelen. Tanító Papp Gábor. A Király ő felsége az iskolának a f. évben legkegyelmesebben 200 frtot adományozni méltóztatott.

LXXII.

Magyar-sárosi Emke segélyezte unit. iskola. (Kisküköllumegye.) Megszavaztatott az iskola építésére egyszáz

frt egyszersmindenkorra, a tanító javadalmazására pedig 1890. jul. 1-től 1891. jun. 30-ig ötven frt, fentartva magának az egyesület, hogy e segélyt az elért eredményhez képest évről-évre megadhassa vagy elvonhassa. Növendékek száma 73. Előmenetel jeles. Gondnokság: Kiss László, Mátyás János, Iszlay László. Az Emke segélyén kívül a Baldácsi-alapból kapott 40 frtot.

LXXIII.

Magyarókereki Emke iskola. (Kolozs megye.) Szász Domokosné-Nagy Ilka a község központján egy szép fekvésű 3 hold 985 □ öl kiterjedésű telket ajándékozván, s az igazgató választmány részéről 2000 frt építési költség, évi 18 frt tanítói nyugdíjilleték s a még szükséges 168 frt évi járandóság megszavaztatván, a kalotaszegi kör a központ megbizásából erélyesen hozzáfogott, hogy ott a kor színvonalán álló iskola létrejöjjön. Az iskola most van építés alatt. A növendékek száma 47 s mind ref. vallásu.

LXXIV.

Maros-gezsei Emke segélyezte ref. iskola. (Alsó-Fehérmegye.) A község 964 lakosából k. b. 100 ref. magyar. Növendékek száma 23. Ref. 15, róm. kath. 1, gör. kath. 4. izr. 3, magyar 19, oláh 4. A gondnoksági teendőket a presbyterium végzi. A magyar nyelv elsajátításában meglehetősen eredmény mutatkozott.

LXXV.

Maros-ilyei Emke segélyezte r. kath. iskola. (Hunyad megye.) A maros-ilyei kántor-tanító részére a választmány 1890. július 1-től 1891. június 30-ig ötven forintot szavazott, fentartván magának, hogy az elért eredményhez és vett jelentéshez képest a segélyt ismételhesse.

LXXVI.

Maros-szt.-annai Emke segélyezte ref. iskola. (Maros-Tordamegye.) A gyengén szervezett magyar iskolájú község 740 számú lakosából 250 református magyar, tankötelesek száma 50. A ref. iskola építésére 300 forint befektetés, illetőleg 32 évig, évi 15 frt tőkésítő kamatot szavazott meg az egyesület. Növendékek száma 38. Az eredmény a magyar elsajátítása tekintetében kitűnő. Gondnokság: Bitai Mihály elnök, László János jegyző, Szántó Sándor, Vajda Mihály, Molnár István. Az új iskola-ház építés alatt van.

LXXVII.

Maros-szt.-királyi Emke segélyezte ref. iskola. (Alsó-Fehérmegye.) A 492 lélekből 143 ref. magyar, kiknek iskolájuk alig volt képes magát fentartani. A tanító javadalmazásának pótlására évi 50 frt szavaztatott meg 32 évi időtartamra. Növendé-

kek száma: 32, és pedig Maros-Szt.-Királyról ref. 23, oláh 2, izraelita 2, Sz.-Ujfaluból ref. 5. A magyar nyelv elsajátításában sikeres eredmény mutatkozott. Iskolaszéki elnök Málnási Károly; Györfi János gondnok; Benedek Tivadar jegyző és tanító.

LXXVIII.

Medgyesi reform. körlelkész. (Nagy-Küküllőmegye.) Hívek száma Medgyesen 3470 német és 1909 román ajku közt 360, magyar, Póstelkén 70, Palóczon 32, Balázstelkén 24, Garáiban 80. Az egyesület 100 frt hozzápótlással tette az állást lehetővé. Lelkész Péchy Arpád.

LXXIX.

Mészkői Emke segélyezte unit. iskola. (Torda-Aranyosmegye.) Az erdélyi unitárius egyházkerület a mészkői unit. iskola évi segélyezésére 50 frtot kért. A megyei választmány ajánlatára egyszersmindenkorra 50 frt kivételes segély megszavaztatott.

LXXX.

Mező-szengyeli Emke segélyezte római kath. leányiskola. (Torda-Aranyosmegye.) Az Emke 1890. évi november 1-én kezdődőleg évenkénti 300 forint tanítónői fizetést folyósított a m.-szengyeli római katolikus jellegű népiskola működhetése érdekében. Az iskola a római katolikus püspök és különösen Betegh Sándor áldozatai s buzgólkodása következtében most díszesen virágzik. Ez évben 71 növendék látogatta az iskolát. Római kath. magyar volt 46, görög keleti oláh 25. A magyar nyelv elsajátítása tekintetében az eredmény igen jó. A gondnokság 4 ülést tartott. Elnök: Betegh Sándor, tagok: Incze András pleb., Máté Lajos, Ajtay Géza, Lukács József, Lukács Ferencz, Száva Lajos.

LXXXI.

Maros-szt.-györgyi Emke segélyezte ev. ref. iskola. (Maros-Tordam.) Ez iskola felszerelésére a ref. igazgatótanács 50 frt segélyt kért. Az igazgató választmány, tekintettel e helyen egy magyar iskola nemzeti missiójára, egyszersmindenkorra az iskola felszerelésére 50 frt segélyt megszavazott; továbbá a vallás és közoktatási miniszter urhoz felterjesztés intézését határozta el a birtokában levő tanszerek ingyen megadása iránt.

LXXXII.

Nagy-enyedi „Kovács Sára” árvaház. (Alsó-Fehérmegye.) Az e derék városban néhai Kovács Sándor névre, Károly által kegyeletos emlékezettel felállítandó árvaház számára, oly feltétellel, hogy ha helyi és vidéki árvák nem volnának, ez összeg:

erejéig székely és csángó árvák vétessenek föl, Kovács Sándor emlékére és óhajának megfelelőleg öt év alatt kifizetendőleg, 5000 frtot szavaztunk meg. Az annyiszor adáz végzet áldozatává lett város és vidéke magyarsága érdekében, úgy véljük, ezzel nemzeti kötelességet teljesítettünk s egyszersmind azzal elhunyt nagy alapítónk élő testvérének, Károlynak is egyik hő vágyát töltöttük be. Az árvaház felügyeletére és ellenőrzésére az egyesület jogát néhai Kovács Sándor inteniói szerint fenntartottuk. Az öszszeg évi 1000 frt alakjában fizetendő le 5 éven át, addig az egyesület a mindenkori kamatkülönbözetet (5%-kal) fizeti.

LXXXIII.

Nagy-rápolti Emke segélyezte ref. iskola. (Hunyadmegye.) A nagy-rápolti ref. magyarok minden oldalról más ethnographiai elemmel lévén körülvéve, ezeknek befolyása nagyon észrevehetővé lett rajtok. Az egyesületi évi 100 frt segély oly céllal szavaztatott meg, hogy a ref. iskola mellett nemzeti szempontból is buzgón működő tanítónő Péter Albertné-Müller Lujza föladatára ez által még jobban serkentessék. Az iskola épület befejeztetésére egyszersmind 50 frt egyszersmindenkori segély is megszavaztatott Kun Kocsárd gróf tiszteleti elnök ajánlatára. Növendékek száma 35. Ref. 23, izr. 4, gör. kel. 6, róm. kath. 2. A magyar nyelv elsajátításában az eredmény kitűnő. Az egyesület 100 frt évi segélyén kívül a hunyadmegyei választmány 25%-ából 3 frtot adott tanszerekre. Tanító Király Arpád.

LXXXIV.

Nagy-selyki Emke gyermekmenhely. (Nagy-Küküllőmegye.) Megnyitattott 1890. június 3-án. A 17 növendék közül 10 magyar, 6 német, 1 oláh. Vezető Konecz József áll. tanító. A növendékek a tapasztalat szerint a népiskola első osztályának jobb tanulói lesznek.

LXXXV.

Nagy-selyki szegény iskolás gyermekek. (N.-Küküllőmegye.) A küküllőmegyei választmány javaslatára a n.-selyki áll. iskolába jár öszszegénygyermekek részére három izben 15—15 frt szavaztatott meg.

LXXXVI.

Naszódi Emke sedélyezte róm. kath. körlelkész. (Besztercze-Naszódmegye.) Naszódon a magyar elem egy kis sziget s körös-körül elszórtan szintén található magyarság. A róm. kath. püspök elüterjesztésére a választmány tanításért és körlelkészetért megszavazott évi 300 frtot. Ifju erővel Szelke József lelkesz tölti be a helyet. Kiterjed 25 községre s pedig Naszód, Bikis, Csepán, Entrádam, Földra, Gaureny, Hordó, Kis-Rébra, Laska, Magyar-Nemegye, Monor, Mititei, Nagy-Rebra, Neposz, Oláh-

Nemegye, Oláh-Németi, Párva, Pojken, Priszlop, Romuli, Runk, Szásva, Szupláj, Teles (Bánffy-telep), Zajra.

LXXXVII.

Némai Emke segélyezte ref. iskola. (Szolnok-Dobokamegye.) Néma hajdan anyaszentegyház volt, de a magyarság kipusztulása következtében a papi javadalom nagyon lepadott. Most e javadalmat a tanító élvezi és ennek pótlására szavazott meg egyesületünk 32 évi időtartamra évi 50 frt segélyt. A lakosság száma 600, melyből 120 magyar. A magyar tankötelesek száma 16.

LXXXVIII.

Nyárádtői Emke segélyezte iskola. (Torda-Aranyosmegye.) Nyárádtő, Marosvásárhely város közelében, a székelység szélén, Marosvásárhelylyel az összes kulturvonalak voltaképi kiinduló pontja. A marosi ev. ref. egyházmegye esperese kérését nyújtott be, hogy a ref. iskola építésére 5—600 frtot, tanítói állomás rendszeresítésére 100—150 frt évi segélyt nyújtson az egyesület. A megyei választmány ezt támogatván, ezen kívül javaslatba hozta a róm. kath. iskola tanítója részére is 100 frt évi járadék megszavazását. A választmánynak rég kifejezett szándéka az levén, hogy Nyárádtőn — tekintettel a helyi viszonyokra — egy Emke iskolát állítson, minthogy elvi határozatainál fogva egy községben két felekezetet nem segélyezhet: a kéréseket nem vehette tekintetbe, azonban tekintettel a kulturális fontosságra, felkérni határozta mindkét érdekelt egyházi főhatóságot, hogy a két iskola javadalmazását adja át az egyesületnek, melylyel szemben az egyesület erőteljes, a kor színvonalán álló Emke iskolát fog létesíteni. Hasonló irányban értesítette a megyei választmányt is. Az egyesület 500 frt befektetést és 300 frt évi járulékot szavazott meg előre is. Ez ügyben Felméri Lajos dr. tiszteleti és direktoriumi tag Maros-Vásárhelyt a vezető egyéniségekkel külön is tárgyalt. A róm. kath. püspök a hozzá intézett kérésre már válaszolt is, elismervén ugyan, hogy a nyárádtői kath. iskolában sok hiány van, nem lévén képes az egyház a tanítót kellőleg javadalmazni és az iskola épületet jó karban tartani, azonban önálló Emke iskola felállításának szükségét nem látja, hanem igenis készséggel beleegyezik, hogy a honfiai és nemzetiségi szempontok érdekében az ott elhatalmasodott oláhsággal szemben az Emke a róm. kath. iskola segítségére legyen. A ref. egyház ker. még nem válaszolt. Különben a választmány a nyárádtői iskola ügyének elintézését a legsürgösebb teendői közé sorozta.

LXXXIX.

Oláhujfalusi Emke segélyezte ref. egyház. (Fogarasmegye.) Oláh-Ujfalu összes lakosságának száma 900, melyből 100 magyar és pedig református. A magyar tankötelesek száma 23, kik az állami iskolából kilépve, a gör. keletiek közé keveredtek, idegen templomba kezdtek járni, mivel oly csekély jövedelemre,

minő a ref. egyházé volt, nem kaptak papot. Ezen segitendő, hogy az állás betölthető legyen, szavazott meg egyesületünk 32 évre évi 50 frtot a lelkészi javadalmazás pótlására. E lelkészség kiterjed Oláhujfalu, Alsó-Ucsa, Alsó-Arpás, Telek, Ujegyház, Gapinor, M. Porumbák, Brodog és Hortobágyfalva községekre. Hivek száma 180.

XC.

Orlári r. kath. lelkész. (Szebenmegye.) A kevés számu r. kath. magyarságnak nagyon gyenge iskolája volt s nem tudott megállani szerencésébb társa, a gazdag szász luth. iskola mellett. A róm. kath. püspök előterjesztésére a tanító fizetése megjavítására évi 50 frt szavaztatott meg. A segélyt Georgievits Sándor róm. kath. lelkész tanító élvezi. Kiterjed 10 oláh községre, u.m. Orláth, Gályis, Guraszó, Kákova, Kereszténysziget, Nagy-Szelistye, Szecsel, Szibrél, Jeliska, Válya. A hivek száma 129. Iskolai gondozásuk Orláthon van.

XCI.

Ördögkuti dr. Kormos Emke óvóiskola. (Szilágy-megye) Kormos Béla dr. verseczi közjegyző, tiszteleti tagunk mindjárt az egyesület megalakítása után évi 150 frtot 5 évig felajánlván s az anyaállammal egybekötő vonalra rámutatván, egyesületünk a szilágy megyei Wesselényi-egylet fölkérésével és szives közvetítésével az iskolát 1886-ban nyitotta meg 35 gyermekkel. Ez iskolai év folyamán az óvóba járt 17 fiu és 10 leány és pedig magyar ajku 9 s oláh 18; az iskolába járt 14 fiu és 8 leány; magyar 9, oláh 13. A növendékek összes száma 49. A tanító segélyével a növendékek 110 darab igen izléses bot és pálcát készítettek, mely az iskolai év végével eladatott és a jövedelem a szegény gyermekek részére taneszközök beszerzésére fordítatott. A felügyeletet a szilágy megyei Wesselényi egylet teljesíti. Kormos Béla dr. arra az esetre, ha az iskola véglegesítették, újabb 10 évre évi 100 frtot ajánlott föl. A véglegesítés kimondatott.

CXII.

Pánczél-csehi Emke segélyezte körlelkészet. (Szolnok-Dobokamegye.) Pánczél-cseh lakóinak száma 1010 s ebből csak 206 magyar, a többi nagyobb részben oláh. A ref. pap 11 községben papi teendőket s 500 református lelki gondozását végzi s fizetése csak 227 frt volt. E fizetést a püspök kérésére 100 frt rendszeres járadékkal toldottuk meg. Lelkész Miklósi József.

XCIII.

Petrozsényi Emke-óvó. (Hunyadmegye.) Az egyesület megszavazott ez óvóra 250 frt évi segélyt. Minthogy azonban óvó épületre 1000 frt tőke és 750 frt járadék szükségeltetik, az egyesület felirat intézését határozta el a pénzügyminiszterhez, tekintettel az államkinestárnak Petrozsényben nagy érdekeltségére.

XCIV.

Piskii Emke segélyezte ref. körlelkésztség. (Hunyadmegye.) Kiterjed Piskitelepre, Kis- és Nagy-Barcsára, Piskifalura, Dedácsra, Szent-Andrásra, Szántóhalmára és Sárfalvára. Kis-Barcsán a hívek száma 95. A lelkész 50 frtot kap, hogy Kis-Barcsára beszolgáljon.

XCV.

Puji Emke gyermekmenhely. (Hunyadmegye.) Puj társadalmilag is nevezetes község. Állami hivatalokkal rendelkezik; van jól berendezett állami iskolája. A megyei tanfelügyelő a gyermekmenhelyet a központ megszavazása alapján a puji kör segítségével szervezte. A segélyezés az egyesület részéről 50 frt. Államsegély 20 frt, a községi járulék 20 frt. Vezető Biró Julcsa.

XCVI.

Pusztakamarási Emke segélyezte ref. körlelkészeti és iskola. (Kolozsmegye.) Az iskolába 40 magyar növendék jár. Iskola-épület hiányában más nemzetiségű nem vétetett fel. Az eredmény jó. Segélyezte Kemény Gyula báró is. Az igazgató választmány körlelkészi lak és iskola építésre 300 frtot, azaz 32 évre évi 15 frtot szavazott meg.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XCVII.

Récsesi Emke segélyezte ref. tanító. (Szilágymegye.) Récsesi község lakossága megközelíti a 800-at s ebből alig 130 magyar. Egyesületünk 32 évi időtartamra a ref. tanító javadalmának pótlására évi 50 frt segélyt szavazott meg. Ezzel lehetővé tette a magyar tanköteleseknek magyar iskolába járhatását.

XCVIII.

Sárpataki róm. kath. iskola. (Nagy-Küküllőmegye.) A sárpataki r. kath. egyházközség 100 frt évi segélyért folyamodott tanítója számára. Azonban az egyesület utánjárására kitünt, hogy nem a tanító fizetésében van a hiány, hanem abban, hogy oly kis községben két magyar felekezeti, u. m.: r. kath. és ev. ref. iskola van, mind a kettő gyenge. A megyei választmány a két gyenge felekezeti iskola helyett a helyi viszonyoknál fogva egy erőteljes Emke iskolát javasolván: a választmány kimondta, hogy kérést intéz az egyházi főhatóságokhoz iskoláik beszüntetésére, létező dotatióiknak az egyesületével a fentartásra egyesítésére, mely eljárás az eddigi előző eseteknek megfelelőleg a tulajdonjog s más kikötések szerződésileg biztosításával eszközöltetnék. A róm. kath. püspök a hozzá ez ügyben intézett kérésre kijelentette, hogy a róm. kath. iskolát 50—60 tanköteles számára még ez évben megépíti, s így az Emke iskolára nincs szükség. Az igazgató választmány örömmel vette tudomásul a kijelentést és az iskolába járó

szegény tanulók részére 50 frt egyszermindenkorra segélyt szavazott meg.

XCIX.

Segesvári Emke óvó. (Kis-Küküllőmegye.) A központ rendszeres segélye évi 350 frt járadék. Felügyelő bizottsági elnök: Horváth László. Óvónő Sükösd Gizella. A gyermekek száma az idén 5 magyar, 10 szász és 7 oláh. Eredmény igen sikeres. A gondnokság tartott egy ülést.

C.

Segesvári Emke segélyezte ref. egyház. (Kis-Küküllőmegye.) Ez egyházközség csak is az Emke évi 100 frt segélyével lett képes papi állomását betölteni. Elvezi Balás Imre ref. körlelkész, kinek körlelkészete áll Segesvár, Fehér-Egyháza és Sárpaták községekből. Hívek száma 726. Iskolai gondozásukról mindhárom községben gondoskodva van.

CI.

Sósmezői Emke segélyezte r. kath. lelkész. (Háromszékmegye.) Az ojtózi vámnál lakó kinestári r. kath. papnak Sósmezőre áthelyezését kértük a földmívelésügyi minisztertől, mivel a vám ott felhagyatván, Sósmezőn vannak a hívek. A miniszter figyelembe véve a felsoroltakat, a lelkészt még 1888-ban áthelyezte. Egyesületünk igazgató-választmányja pedig részére 100 frt évi segélyt szavazott meg. Lelkész-tanító Szigethi István. A lelkészség kiterjed Sósmezőre és Ojtozra. Hívek száma 380. Iskolai gondozásukat jó eredménnyel a lelkész végzi.

CII.

Szász-régeni Emke segélyezte ref. iskola. (Maros-Tordamegye.) Szász-Régen 5652 lélekszámú rendezett tanácsu városban az egyedüli magyar iskola az összesen 764 lélekből álló reformátusoké. Ez eddig oly szűk volt, hogy a magyar tankötelesek nagyrésze nem magyar tannyelvű iskolába volt kénytelen járni. Az egyesületi segély e baj orvoslására szavaztatott meg és pedig 600 frt építési tőkénél megfelelő kamatot 30 forintban 32 éven keresztül. Az építés most van folyamatban.

CIII.

Szász-sebesi Emke segélyezte r. kath. tanító. (Szebenmegye.) Szebenmegye ez elszigetelt rendezett tanácsu városa csekély magyarsága támogatására az egyesület a tanító javadalmazására évi 100 frtot megszavazott. Kántor-tanító Osváth Mózes.

CIV.

Szászujfalusi Emke segélyezte ref. iskola. (Alsó-Fehérmegye.) Szász-Ujfalu Maros-Szt.-Király-társegyháza. Lakossága 308. Ebből 88 ref. magyar. Iskolája egészen elhagyatott, rendezetlen állapotban, tanítója pedig nagyon gyengén javadalmazott volt. Egyesületünk iskola-építésre 200 frtnak megfelelő s 32 évig tartó évi 10 frt tőkésítő kamatot, a tanító javadalmazásának pótlására pedig évi 50 frt segélyt szavazott meg. Az iskola most van építés alatt, addig a növendékek a szintén segélyezett Maros-szentkirályi iskolában nyernek oktatást.

CV.

Szászvárosi Emke segélyezte óvó. (Hunyadmegye.) Az egyesület felügyelete alá helyezett ezen óvó 4000 frt kamatjának megfelelő 200 frt évi rendes segélyben részesül. Lakosság számaránya: 2352 román, 1691 szász, 1084 magyar és 341 vegyes. Az óvó életelő lelke és létrehozója Fülöp Géza volt; most támaszát főképp dr. Lészay Lászlónéban bírja, ki Fülöp Gézával az intézet megteremtője volt. Növendékek száma 53. Magyar 25, német 20, oláh 8. Róm. kath. 8, gör. keleti 8, ev. ref. 15, ágostai 12, izr. 6. Az idegen ajku gyermekek szépen megtanultak magyarul, különösen azok, kik több évig jártak az óvóba. Gondnokság: Kun Kocsárd gróf t. elnök, dr. Lészay Lászlóné, Boecz Sámuel, Lészay László dr., Dósa Dénes, Sándor János, Vitus Lajos, Hajdu Ferencz. Gyűlés tartatott 7. Az egyesületen kívül segélyezték az óvót: az állam 150 frttal, az orsz. kisedővő egyesület 100 frttal, Emich Gusztáv orsz. képviselő 200 frttal, szászvárosi takarékpénztár 50 frttal, gyűjtés tagoktól 24 frt, összesen 524 frt. Az óvó előljárósága egy alkalmas telket vett és egy szép óvó épületet szándékozik építeni.

CVI.

Szászvárosi iparos ifjak. (Hunyadmegye.) Az iparos ifjak egyesületének 50 frtot szavaztunk meg. Azonban a kör eddig csak szervezés alatt áll s így a segély nem utaltatott ki. Kérdést intéztünk illetékes helyen, hogy a szász nemzeti universitás a szászvárosi iparos segédeket miként segélyezi, melyre arról értesülvén, hogy csak a szász luth. iparos ifjak segélyeztetnek: intézkedésre hívtuk fel a kereskedelmi minisztert, hogy más vallásu iparosok is kapjanak ily ösztöndíjakat.

CVII.

Szentmargittai Emke segélyezte ref. iskola. (Szolnok-Dobokamegye.) Szent-Margitta 1169 lélekből 290 magyar, jobbara ref. vallásu. A ref. iskola magyar tankötelesei száma meghaladja a 40-et, de az iskola-helyiség oly szűk volt, hogy nem fogadhatta magába mindeniket. 300 forint szavaztatott meg iskola építésére, mely 32 év alatt 15 frt tőkésítő kamattal fizetendő.

CVIII.

Szindi Emke segélyezte unitárius iskola. (Torda-Aranyos-megye.) Az unitárius iskola felépítésére 600 frt befektetést szavazott meg az egyesület. Azonkívül a lelkésznek évi 50 forint segélyt ad tanításért. A magyar elem e községben nagyon veszélyeztetve volt az unitárius egyházközség gyengeségénél fogva. Pap-tanító Szatmáry Mózes.

CIX.

Topánfalvi Emke segélyezte róm. katolikus körlelkészség. (Torda-Aranyos-megye.) Kiterjedt Topánfalvára, Csertésre, Bisztrára, Ponoréltre, Szohodolra, Alsó- és Felső-Vidrára, Nyágrára, Szekáturára, Skerisorára, Magurára. Lélekszám: 200. Iskolai gondozásuk a topánfalvi áll. iskolában van. Lelkész: Kovács Gyárfás. Az egyesület rendes évi segélye 100 frt. „A kath. lelkész a Topánfalván és a legközelebbi falvakban elszórtan lakó magyarok majdnem egyedüli vigasztalója és lelkesítője, — mondja a püspöki átirat — de az egyesület segélye nélkül a legnagyobb szükséggel kellene küzdenie.”

CX.

Toroczkói Emke segélyezte községi unitárius iskola. (Torda-Aranyos-megye.) A község iskolája számára évi 200 frt járadékot s egyszersmindenkorra 300 frtot szavazott meg az egyesület. A segély most függőben.

CXI.

Udvarhelymegyei háziipar egyesület székelykereszturi szövő tanmühelye. A kereskedelmi miniszter utdvalevőleg a székely kivándorlás érdekében a legmesszebbmenő intézkedéseket tette. Ez örvendetes mozgalom eredménye, hogy a Székelyföldön létező szövő tanmühelyeket ellátta ösztöndíjakkal, így is előmozdítani akarván a megélhetési módot és biztosítván a kenyérkeresetet. Egyesületünk készséggel támogatja a miniszter törekvését és a maga részéről a sz.-kereszturi tanmühely részére öt egymásutáni évre két 60 frtos ösztöndíjat szavazott meg. Ennek alapján a felügyelő bizottságba egyesületünk képviselőjéül Papp János sz.-kereszturi birtokost kérte fel az igazgató választmány.

CXII.

Uzdi-szt.-péteri Emke segélyezte ref. körlelkész. (Kolozsmegye.) A körlelkész javadalmazására 100 frt évi segély szavaztatott meg, a 1005 lakos közül már csak 164 magyar található, holott évtizedekkel ezelőtt majdnem fele a lakosságnak magyar ajku volt. A ref. vallást követők száma 260. Uzdi-Szentpéterre áll. iskola és óvó kezdeményezése is kimondatott.

CXIII.

Vajdahunyadi Emke óvó. (Hunyadmegye.) Látogatta 62 kisdéd. Ezek közül magyar 36; oláh 26; felekezet szerint róm. kath. 23, ev. ref. 11, gör. kel. 26, izr. 2. A magyar nyelv elsajátításában igen szép eredményt tanusítottak. Gondnokság: Büchler Mór elnök, Nehéz János gondnok, Strauss Nándor, Gál Sámuel, Csonka Béla. Összesen 8 gyűlés tartatott. Az Emkén kívül segélye van V.-Hunyad városától 100 frt, az országos óvó egyesülettől 100 frt; a kultuszminisztertől 100 frt.

CXIV.

Vámos-udvarhelyi Emke iskola. (Kis-Küküllőmegye.) Vámos-Udvarhelyre az egyesület kimondta, hogy kész 200 frt befektetéssel és 488 frt évi járulékkal önálló Emke iskolát létesíteni. A megyei választmány, illetve ügybuzgó elnöke Horváth László fáradozása közetkeztében az iskola e jelentéssel egyidejűleg nyílt meg.

CXV.

Verespatak. (Alsó-Fehérm.) E helyre már évek óta iparkodtak társadalmi uton egy óvó létesítésére. A bányaváros szegénysege miatt azonban ez nem volt lehetséges. A csekély magyarság, de különösen a bányamunkások gyermekei, kiket szüleiknek egész napra el kell maguktól hagyniok, már-már nyelvüket is elfeledték. Az óvó ügyét a központ felkarolta és megbízása következtében most az alsófehérmegyei választmány készíti elő, segítségére levén a verespataki fiók-kör. Kimondatott, hogy támogatására fölkéretik az államkincstár. A létesítésre szükséges 200 frt befektetést s 300 frt évi segélyt az óvó fentartására az igazgató-választmány megszavazta.

Népkönyvtáraink. Összeállítottuk külön is eddigi népkönyvtáraink elhelyezésére, kezelésére és használatára vonatkozó adatokat, minthogy különösen a használat, illetve eredmény lehet irányadó a további nagy gonddal kiválogatott s jelentékeny áldozatba kerülő ily könyvtárak terjesztésére. Az eredmény a jelentések szerint mindenütt: jó, sőt sok helyt igen örvendetes. Különösen azonban a kezelő személy, többnyire tanító vagy lelkész buzgalmatól függ e világosságnak véka alatt nem maradása, s elismeréssel mondhatjuk, hogy e tekintetben a legjobb tapasztalattal találkozunk. Azért névszerint közzétesszük az alábbiakban a buzgó kezelők neveit is, jelezvén, hogy további könyvtáraink fölállítása folyamatban van:

Apáczai Emke népkönyvtár. E könyvtárt az egyesület ajándékából a brassóvármegyei választmány helyezte el és annak felügyelete alatt áll. A könyvtár kezelését Pál Ferencz állami isk. igazgató-tanító végzi. A művelődés érdekében fontos küldetést teljesít e könyvtár Brassóvármegyének ez elszigetelt magyar községében. A könyvtár értéke 107 frt 25 kr. Használták az idén 73-an, ezek közt 7-en a földmives osztályból. — Balázsfalvi Emke népkönyvtár. (Alsó-Fehérvárm.) A balázsfalvi fiókkör mindjárt a megalakulás után hozzálátott egy könyvtár szerve-

zéséhez. A központtól nyert 50 frt segéllyel megvetvén alapját a könyvtárnak, évről-évre gyarapította azt úgy, hogy ma már 307 mű 453 dbban áll a közönség rendelkezésére. — Bánffy-hunyadi népkönyvtár. (Kolozsvárm.) Az igazgatóválasztmány, tekintettel arra, hogy a buzgó kalotaszegi kör felolvasásokat tart a népnek és olvasó kört tervezett, megszavazta a népkönyvtárt, mely most van összeállítás alatt. — Brassói magyar polgári kör. (Brassóvárm.) Könyvtárt, illetve segélyezést kért és kapott. A választmány jelentése szerint a könyvtárt a kör tagjai buzgón használják. Brassóban a lakosság egyenlő arányu, magyar, szász és oláh ajkúkból állván, a magyar polgári (iparos) osztály támogatása és erősítése nemzeti kötelesség. — A brassói iparos ifjak önképző és betegsegélyező egylete. (Brassóvárm.) Könyvtárt, illetve könyvtára segélyezését kérte és kapta. E könyvtárt szintén buzgón használják. Az iparos ifjak nemzeti szellemben megtartása hazafias feladat. — Brádi Emke népkönyvtár. (Hunyadvárm.) A 107 frt 25 kr értékű könyvtárt a központ ajándékából a hunyadvármegyei választmány helyeztette el és a brádi fiók felügyelete alatt áll. Számosan használják a nép-erkölcsi hatása észlelhető. Kezelő: Bányai István. — Belső Emke népkönyvtár. (Csikvárm.) E népkönyvtár a gyergyó-vidéki főkkör felügyelete alá tartozik. A könyvtár értéke 107 frt 25 kr. — Besztercezi Emke népkönyvtár. (Beszterce-Naszódvárm.) Megyei választmányunk kezelése alatt áll; értéke 107 frt 25 kr. — Bodolányeni Emke népkönyvtár. (Háromszekvárm.) A 106 db szépirodalmi, történelmi és egyéb közhasznú könyvekből álló népkönyvtárt Bodolán az áll. iskolai tanítói kar kezeli. Mily üdvös eredménnyel, l. az 59. lapon. — Bürkösi Emke népkönyvtár. (N.-Küküllővárm.) Nem csekély hatással van e népkönyvtár felállítására a lakosságra. A tanfelügyelő jelentése szerint a könyvtár az iskola-helyiségben van elhelyezve s a tanfelügyelőség felügyelete alatt a tanító Szacsva János kezeli. A Bürkösi Emke népkönyvtár használat 17 család jó eredményvel, gyarapodott 16 kötettel. — Csernátfalusi Emke népkönyvtár. (Brassóvárm.) Adtunk egy népkönyvtárt 107 frt 25 kr értékben. A könyvtár a brassóvármegyei választmány felügyelete alatt áll. Elhelyeztetett az iskola-épületben; kezeli a tanító A falu a csángó Hétfalu közepén fekvő, nép-használat tárgya. — Dévai Emke népkönyvtár. (Hunyadvárm.) A népkönyvtár értéke 107 frt 25 kr. A könyvtárt a megyei főkválasztmány felügyelete alatt az iparos ifjak egyletének elnöksége kezeli. Nagy olvasó-közönnyel bír, különösen az iparos osztályból. — Gernyeszegi Emke népkönyvtár. (Maros-Tordavárm.) E könyvtárt a központ utalványozásából a maros-tordavármegyei maros-vasárhelyi választmány helyezte el az ev. ref. iskolában. Kezelésével László Ferenc tanítót, a felügyelet gyakorlásával pedig az ev. ref. iskolaszéket bízta meg. Gernyeszeg egy központi község az ország mentén, honnan az olvasás kedve legkönnyebben terjeszhető tovább. A könyvtár értéke 107 frt 25 kr. Hathatós szellemi és erkölcsi befolyást gyakorolt „ez évben a lakosságra.“ — Gyergyó-békási népkönyvtár. (Csikvárm.) Meg van szavazva, de felállítását csak a télen fogja az irodalmi szakosztály eszközölni. — Medgyesi Emke népkönyvtár. (Nagy-Küküllővárm.) A könyvtár az állami iskola helyiségében van elhelyezve és a megyei választmány és tanfelügyelő felügyelete alatt az állami iskola igazgató-tanítója kezeli. — Mocsi Emke népkönyvtár. (Kolozsvárm.) Használat 35 egyén s az olvasók közt megfordult 206 mű. Kezelője Benczédi János áll. elemi isk. igazgató-tanító. — Nagy-teremi Emke népkönyvtár. (Kis-Küküllővárm.) A könyvtár kezelője Mihály József. Télen át a helybeli és vidéki falusi földmivelő ifjuság az áll. iskola helyiségében esténként olvasgat és éneket tanul. Összesen 36 látogatója volt. — Óbretteyi Emke népkönyvtár. (Hunyadvárm.) Az egyesület 107 frt 25 kr értékű könyvtárát kezeli Péterfy Ferenc községi tanító s most áll rendezés alatt. — Óradnai népkönyvtár. (Beszterce-Naszódvárm.) Fontos feladata lesz e könyvtárnak, melyre az óradnai fiók fog felügyelni. Ez év végéig fel lesz állítva. — Halmagyi Emke népkönyvtár. (Nagy-Küküllővárm.) A központ által utalványozott 107 frt 25 kr értékű népkönyvtár az iskola helyiségében van elhelyezve. Kezelése ennek tanítójára bízott. A felügyeletet a megyei választmány gyakorolja. Használat 66 felnőt és 30 ismétlő iskolás. Kezelő: Jakó Dénes áll. vezértanító. — Horgospataki Emke népkönyvtár. (Szolnok-Dobokavárm.) E könyvtár tavaly helyeztetett el. Használat minden olvasni tudó községi lakos s még a szomszéd községek is. Kezelése Páll Ferenc kincstári tanítóra bízott. — Kóhalmi Emke népkönyvtár. (Nagy-Küküllővárm.) Értéke 107 frt 25 kr; az iskola-helyiségben van elhelyezve; kezeli Szabó István tanító; a felügyeletet pedig a gondnokság, illetve a megyei választmány gyakorolja. Olvasva 36 tag. All 371 műből 413 kötetben. — Küküllővári Emke népkönyvtár. (Kis-Küküllővárm.) Összesen 107 forint 25 kr értékű könyvtár az állami elemi iskola helyiségében van elhelyezve. A felügyeletet az iskola gondnoksága gyakorolja. Olvasója egész márczius 8-ig 40 volt, azóta szá-

muk folyton növekedett. — Köszvényes-remetei Emke népkönyvtár. (Maros-Tordavárm.) E lelkes hazafiás község egyesületünknek 100 frtos alapítója. A megszavazott népkönyvtár a télen állították fel. — Maros-bogáti Emke népkönyvtár. (Torda-Aranysvárm.) Értéke 107 frt 25 kr. A könyvtár kezelője Tokaji János ev. ref. pap. Könyvtárt 84-en használtak s 447 esetben vettek ki könyvet. — Maros-szt.-benedeki Emke népkönyvtár. (Alsó-Fehérvárm.) A község már előzőleg gyűjtött könyveket, többször rendezvén e célra mulatságokat. A könyvtár értéke 107 frt 25 kr. Használta ez évben 35 olvasó, kivétel történt 222 esetben. Az olvasók közül m.-szt.-benedeki 26, forrói 3, m.-sülyei 2, medvési 4 volt. A népkönyvtárt Bartalus Samu m.-szt.-benedeki ref. és Gvidó Béla unitárius papok kezelik. — Szakadáti Emke népkönyvtár. (Szebenvárm.) A szebenvármegyei választmány jelentése szerint itt a nép szívesen olvasna, ha népkönyvtár volna a községben. Az irodalmi szakosztály előjegyzett e helyre egy népkönyvtárt. — Szászsebesi Emke népkönyvtár. (Szebenvármegye.) A könyvtár kezelője Weinhold Károly áll. iskolai igazgató-tanító. — Szilágy-csehi Emke népkönyvtár. (Szilágyvárm.) Olvasták 53-an. Az olvasási kedv fokozatosan emelkedik, főleg az iparosok körében. Könyvtárnok: Bardóczy Pál. Önkéntes adakozásokból begyűlt 6 frt 90 kr. Szováthi Emke népkönyvtár. (Kolozsvárm.) Kezelését a Deák Ferencz elnöklete alatt megalakult könyvtár felügyelő-bizottság fölkérése alapján Dézsi Mihály unitárius lelkész végzi. Használták az idén 231-en. — Vécsei Emke népkönyvtár. (Maros-Tordavárm.) Kezelő Tályai György tanító. Olvasók száma 49. Údvös „erkölcsi és szellemi befolyása a lakosságra már is észlelhető”. — Verespataki Emke népkönyvtár. (Alsó-Fehérvárm.) A népkönyvtár a verespataki fiókkör felügyelete alatt áll. — Vizaknai Emke népkönyvtár. (Alsó-Fehérvárm.) A felügyeletet a vizaknai kör gyakorolja. — Zajzoni Emke népkönyvtár. (Brassóvárm.) A brassóvármegyei választmány felügyelete alatt kezeli Sára András igazgató-tanító. Olvasóinak száma 105. Használják Zajzon, Tatrang és Pütkerez községek.

Daloskörök. Daloskörök alakításával szintén mint egyik hathatós eszközzel véli egyesületünk a nemzeti és hazafiás érzület és nyelv szolgálatát. A végből mindenekelőtt egy tisztán nemzeti alapon álló s felnöttek számára készült daloskönyv előállítását tartottuk szükségesnek. A könyvet felkérésünkre Deák Gerő szászvárosi ref. gymn. tanár, e téren egyik kiváló gyakorlati erőnk a f. évben két szólamra elkészítette s az szakavatott kezekben jelenleg épen bírálat alatt áll. Jelezhetjük azonban már előre is, hogy a bírálók a legmelegebb elismeréssel vannak s eként a könyv költségünkön megjelenve a jövő év egyik újabb kiváló kiadványa lesz. Ingyen való osztogatásával aztán fiókválasztmányaink meg fogják indíthatni a nép-daloskörök szervezését. Örömmel jelezhetjük azonban, hogy 3 ily daloskör már előre is megalakult s őket addig is kotta-papirokkal és kotta-könyvekkel segélyezők. Ez is egyik kisebb kiadási tétel.

Erdélyrészi Kárpát-Egyesület. Egyesületünk egyik nevezetes alkotása a lefolyt évben egy új egyesület létrehozatala volt. Egy találó megjegyzés szerint, „mint Minerva a Jupiter fejéből készen vértézett”, úgy lépett elő az E. M. K. E. kebeléből az E. K. E. Hihetetlenül hangzik az, hogy a kies és vadregényes, az ásványvizekben, természeti kincsekben és történelmi nevezetességekben gazdag erdélyi részben hosszú idők óta már ismételten hiába történtek kísérletek különböző oldalról ez egyesület megalakítására, s csak egyesületünknek volt fentartva, hogy nem kis

fáradtság, agitatio, előkészületek és áldozat után létrehozta azt. Volt ugyan és van szász polgártársainknak és testvéreinknek egy nagyon virágzó, derék ily egyesületök: azonban egyoldalú és elszigetelt jellegénél fogva éppen nem szolgálta azt a hazafias közzeledést és érintkezést, melynek egy ily egyesület nyomán létre kell jönni, s azért egyesületünk nem csak közgazdasági, turisztikai és fürdészeti célból, hanem első sorban hazafias nemzeti szempontból is tartotta szükségesnek ez új egyesület létrehozását, remélvén, hogy lassanként a két testvér-egyesület bizalmasan közzeledve egymáshoz, ez úton is a honfitársi szeretet és egységes állam-eszméje propagáltatik. Örömmel konstatáljuk, hogy egyesületünk önzetlen és tiszta hazaszeretettől áthatott törekvését melegen támogatták, megfelelő kedvezmények engedélyezésével némely tárczaminisztereink, s viszont szóban levő szebeni Kárpát-Egyesületünk elnöksége már a megindulásnál nem mutatkozott zárkózottnak. A magyar társadalom az Emke felhívásaira, különösen hatalmas főkhálózatunk buzgó közvetítése útján, szép számmal sietett az új egyesületbe is beállani s merjük jósolni, hogy az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület a legrövidebb idő alatt szép hazarésziünknek nem csak egyik fölötté üdvös hatású társadalmi intézménye, de az ország egyik leghatalmasabb ilyenmü szervezete is lesz.

Az új egyesület már is különösen két uttörő intézkedést hozott: egyik, hogy majdnem létrejövetelével egyidejűleg szép képekkel ellátva kiadta az erdélyrészi fürdők Hankó Vilmos dr. készítette szakszerű leírását, mondhatnók az újabb időkben elsőt e czim alatt; s másodsor, jelen közgyűlésünkkel egyidejűleg, ide Maros-Vásárhelyre fürdőügyi-congressusra hívta egybe az erdélyrész érdekelt fürdő birtokosságát fürdőink felemelése, különösen pedig egy kárpát-egyleti balneologiai, turisztikai szakközlöny kiadása érdekében való megfelelő megállapodások hozatala végett. Harmadik alkotása küszöbön és előkészület alatt van: a borvölgyi fürdő egyleti kezelés s ezzel országrésziünk egyik legfelségesebb pontjának turisztikai művelés alá vétele. Egyesületünk az idénre 600 frtot vett fel budgetjébe a fiatal egyesület támogatása czimén, nem is szólva a munkában való támogatásról, mely a megalakulásig hónapokon át foglalkoztatá és igénybe vette a főtitkári hivatalt. Ő császári és apostoli királyi felsége f. év jul. hó 18-án Ischlben kelt legfelsőbb elhatározásával az ifju egyesületnek adta át 30 esztendőre a gyönyörű borvölgyi fürdőt 6 hold fenyves területtel.

Emke uti-kalauz Magyarország erdélyi részében. A Kárpát-egyesület megalakításával áll kapcsolatban egye-

sületünk egyik további nevezetes műve a lefolyt esztendőről. Ez az erdélyirész első magyar Baedeker-szerű kimerítő leírása s a fenti czim alatt f. év augusztus havában megtörtént kibocsátása. Magyar nyelven hiányzott országrészünkről mind maig egy ily nagyobb szabásu és gyakorlati munka, s tudvalevő programunk levén: területünk önismerete és megismertetése, vállalkozott igazgatóválasztmányunk e munkára is. A kivitelre nézve felszólítottuk az erdélyirész megyei főkválasztmányait saját területöknek, velök előre közölt terv és utasítások alapján alkalmas megyei írói erők által leiratására, a mi hihetetlenül rövid idő alatt megtörténvén, az egész anyagot Téglás Gábor akad. tag, Merza Lajos főpénztáros s az irodalmi szakosztály némely tagjai szerkesztették és állították egybe. A pótló adatok és anyag össze hozása is még számos férfiú, hivatal és intézmény szives, barátságos felvilágosító készsége útján vala csak lehetséges. A könyv megjelenvén, az egész hazafiui sajtó azt a legmelegebb elismeréssel fogadta és ismertette. Egyedülinek mondá ily nemben még egész irodalmunkban s esemény számban méltatá. A vitatkozás nélkül való, de szigoruan történelmi álláspont országrészünk egyes ethnographiai elemeinek keletkezését illetőleg, különösen hasznára lesz, úgy véljük, a politikai helyes felfogásnak is; előadása menetében nyomról-nyomra kísérvén (és rámutatván e könyv, hogy e földön első állam-alkotó elem a magyar, a többi népfajok, most nemzetünk integráns tagjai, kivéve a nálunk már teljesen eltűnt szlávokat, későbbi kedves vendégeink és behivottaink. A mű első kiadása 2000 példányban már fogytán van s a második kiadást igazgatóválasztmányunk, az elsőnek esetleges hibái kiigazításával, egy pár európai nyelven is megjelentetni elhatározá. Csáky Albin gróf cultusminiszter ur a könyvet beszerzésre ajánlá a hazai közép tanintézeteknek s Bethlen András gróf földmivelésügyi miniszter ur annak megjelenését tárczája terhére 600 forinttal támogatá. Egyesületünk ingyen adta a művet a Kárpát-Egyesület első tagjainak s a könyvkereskedői árt, tekintettel a célra: az elterjedésre, az előállítási áron és értéken alól szabá. A másik szempont, mit még meg kell említenünk, hogy a könyv, valamint a hozzá esatolt első erdélyi turista m. térkép kizárólag, vagy első sorban csak a hivatalos közigazgatási helynevek használatára törekedett, a minek viszonyaink közti fontosságát, úgy véljük, főlősleges bővebben fejtegetni. A könyv önállóbban közreműködő belső munkatársai neveinek elősorolása betűsorban itt következik: Becze Antal, Csernátoni Gyula dr., Gazsi Samu, ifj. Gáspár János, Gyárfás Győző, Hory Béla, Hunfalvy Lajos, Imets F. Jákó, Király Pál, Merza Lajos, Molnár Károly,

Nemes Ödön, Nyárády Dénes, Papp Ferencz, Rombauer Emil, Solymosy Lajos dr., Soós Antal, Steuer János, Szabó Samu, Szentgyörgyi Lajos, Ternér Adolf dr., Téglás Gábor, Téglás István, Török István dr., Wolf Gyula dr.

Közgazdasági aktio. Az erdélyi rész közgazdasági érdekeinek a közművelődési iránynyal párhuzamos szolgálata egyesületünknek szintén alapszabályszerű céljai közé tartozván, a lefolyt évben ez irányban is több igen jelentős intézkedést végzett az egyesület. Ezek közé tartozik, úgy véljük, elsősorban és mindenekfelett maga az algyógyi székely földműves iskola ügyének immár végleges megoldása, melyről fentebb külön és részletesen emlékeztünk meg. Először is az erdélyi rész gazdasági érdekei előmozdítására törekedett egyesületünk közvetlen a Kárpát-egyesület megalakulásával is; ezt a célt szolgálja irodalmilag épen az erdélyrészi fürdők jelzettük első modern leírása, melynek kéziratát az Emke adta át a Kárpát-egyesületnek, továbbá az Utikalauz, s népkönyvtárunknak az idén is gazdasági munkákkal egyharmadában való ellátása.

Az igazgatóság tagjainak a betéti könyvön kívül egyetemleges személyes jótállásával az idén is több vidéki magyar pénzügyintézetet támogattunk hosszabb időre szóló olcsóbb elhelyezésekkel s fiókválasztmányaink és a sajtó útján rendszeres propagandát indítottunk meg és fejtettünk ki különösen a Reiffeisen-féle mezőgazdasági, községi hitelszövetkezetek alakítása ügyében, melyekre nézve főtörekvésünk községenként megtalálni azokat a férfiakat, kik ez emberbaráti és gazdaságilag egyaránt fontos, egyaránt megváltó intézmények élére álljanak, s miután sikerültök mindig a vezető egyén buzgalmától és önfeláldozásától függ, ily egyének elő álljanak. Egészségtelen egyoldalú takarékpénztári és hitelviszonyaink közepette a külföldi tapasztalat szerint ez önsegélyre alakult, uzsora nélkül dolgozó s szervezeténél fogva erkölcsi jelentőségű falusi bankocskákat maguknak a jelzett takarékpénztáraknak kellene első sorban alapítványokkal és pénzsegélyvel támogatniok, mert egyoldalú és egészségtelen pénzforgalomunk közepette csakúgy jöhetne létre egy megfrissítő transfusio, mely nélkül félős, hogy kivált oláh polgártársaink részéről gomba módra szaporított takarékpénztárak egy rázkodás alkalmával nagy szerencsétlenséget fognak kiállani, illetve okozni a közönségnek. Ez intézmények különösen áldásosan hathatnának a népre, a Székelyföldön, hol elaprózott művelhető birtok, sűrű lakosság, intensiv mezőgazdaság folytattatik; az eszme kellő elterjesztésére és nemes szívű tettekre kész férfiak általi felkarolására azonban — a tapasztalat szerint — még időre van szükség. Egyesületünk nem fog

megszünni propagáló szolgálataival és közreműködésével a közönséggel érintkezni ez ügyben. Az iparos oktatás és ipari szakképzés ügyében is hatni óhajtott választmányunk, midőn az eddigi ipari és kereskedelmi iskolai rendszeres segélyeken kívül folyó évben is, különösen Kovács S. alapítványából — mint fentebb felsoroltuk — több iparszakiskolánál rendszeres stipendiumokat alapított, s midőn részletes fölterjesztéssel hívta fel a kormány figyelmét a lefolyt évben még egy igen fontos ügyre, az erdélyrészi iparos-tanoneczok oktatásügyére. Számos helyen a községek szegénysége áll ugyanis utjában a tanonecz-iskolák létesítésének, minélfogva sok száz iparos-tanonecz nélküli hazarészünkben az oktatás áldásos voltát; másutt viszont magyar tanoneczok százai utalvák német és oláh tannyelvű tanonecz-iskolák látogatására, mint többek között pl. Nagy-Szeben, Kőhalom, Segesvár, Medgyes stb. városokban, hol a szász egyetem által évi 1500—2400 frttal segélyezett német tannyelvű tanonecziskolák állanak fenn, és Szelistyén, hol oláh tannyelvű tanonecziskola létezik. Utalva ezekre — jegyzőnk Sztterényi József kidolgozásában — felkértük számszerűen indokolt kérelmünkkel a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogy oly helyeken, hol a községek nem képesek szegénységük miatt tanonecziskolákat felállítani, valamint oly városokban, melyekben megfelelő számú magyar tanonecz van, kik kénytelenek idegen tannyelvű tanonecz-iskolákba járni: állítson állami, tehát magyar tannyelvű ily iskolákat, a mire van is már praecedens Brassóban, hol az állam a községi iparos-tanonecz iskola mellett külön állami tanonecz-iskolát is tart fenn. Ezen kérelmünket egyuttal egyesületünk tiszteleti tagjának, Baross Gábor kereskedelmi miniszter urnak is megküldöttük, kérve annak támogatását a kultuszminiszter urnál, — a mi tudunkkal meg is történt. Specialiter a székely közgazdasági és ipari érdekek ügyében 17 irott ivre terjedő részletes és beható memorandumot dolgozott ki és nyújtott be a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez — a miniszter részéről vett felszólalásra — egyesületünk. Felhasznált e munka minden rendelkezésre álló adatot, melyet kérésünkre vagy idő folytán a székely fiókválasztmányok, székely törvényhatóságok fő- és alispánjai, a székely viszonyokat közéről ismerő számos kiváló közéleti férfiú, valamint maguk az iparosok és saját tapasztalataink nyújtottak. E lelkiismeretes munkával készített előterjesztést, illetve memorandumot, melyből e jelentés végén egyesületünk felfogásának és irányának feltüntetéseül szemelvényeket, bő részleteket közlünk a Függelékben, a legnagyobb elismeréssel fogadta a min., s ezt az egyesülettel szembe kifejezésre is juttatá.

Vezető gondolatunk az egészben különben az vala, hogy a székelységen nem palliative és elvonólag, hanem nagyszabásu állami intézkedéssel és gyökeresen otthon kell segíteni; nem időleges munka adásával, bár ez is meghálálhatatlan fontosságu, hanem oly állami intézkedésekkel, melyek kapcsolatban állanak az egész erdélyi rész regeneratiója és restructiója immár elodázhatatlan nagy munkájával, a mit a nemzeti lét s ezzel államiságunk fennállása érdekében legsebhetőbb és betegebb országrészünk annyi ideje vár. Addig az u. n. cselédkérdés stb. bár jóindulatu, de csak felszines segítség maradand, s egyesületünk a társadalom részéről is ez ügyben történt jóakaró gyakori hozzáfordulásokra egyszersmindenkorra felvilágosító feleletet fogalmazott. A munkálathoz egyébként a legkiválóbb adatokkal járultak Bartha Miklós, Becze Antal, id. Daniel Gábor, Koós Ferencz, Kozma Ferencz, Mikó Bálint, Nagy Gyula, néhai Orbán Balázs báró levéltárunkon levő levelei, Potsa József, Török Albert dr. és még sokan. Szeretjük hinni, hogy azon intézkedésekben, melyeket egy-két tárca-miniszterünk a székelység érdekében tett, s melyek leendő megtörténtéről positiv tudomásunk van, egyesületünk felterjesztésének is legalább kérő és közéletileg fölbátorító befolyása van.

Közvetett kezdeményezéseinkre példák. Az Emke cselekvése nem csak egyenes akciójából levén megítélhető, de azon hatásból és keletkeztetésből, mit szünetlenül kifejt, ezek közül is például kiemelünk egy párt a lefolyt évi ilyenü ténykedésre nézve. A cs. és kir. osztr. magyar katonai földrajzi intézet a folyó évben tartván katonai térképének revisióját, minthogy e térképek iskolailag is használatnak, de különben is tisztán nemzeti szempontból felette fontosak: okadatolt kérést intéztünk a m. kir. belügy- és honvédelmi miniszter urakhoz, hogy a revisiónál, a közigazgatási hatóságok közreműködésével, az erdélyi részre nézve csak — vagy legalább is első sorban — a hivatalos közigazgatási nevek vétessenek föl, mert az eddigiek szerint valósággal ki volt forgatva e nomenclatura, a minek első sorban épen hadászati szempontból lehet majd kárát vallani. Kérés intézése mondatott ki a M. Tud. Akadémiához az iránt, hogy az erdélyi rész ethnografiai multját, a mai napig, alkalmas módon megiratni s azt napjaink gyakorlati nemzeti életének használatára bocsátani sziveskedjék. Meg vagyunk győződve, hogy egy ily irányu alapos munka, minden politikai polemia nélkül, a legbiztosabban elhallgathatná a felforgató törekvéseket s nemzetünk államalkotó tudatának emelésére is a legüdvösebb befolyással lehetne. — A kolozsvári nemzeti színház igazgatósága a tél folyamán egy magyar-cyklust rendezvén, annak erkölcsi és anyagi sikerülte érdeké-

ben a közönséghez intézett felhívásokkal mindent elkövettünk. — Kolozs-Monostor községének nemzeti szempontból Kolozsvárral való egyesítése ügyét ismét felkaroltuk s ez irányban előterjesztéseket intéztünk az illetékes városhoz, vármegyéhez, a belügyminiszterhez s külön egyes vezérférfiakat is felkértünk az ügy propagálására. — Bizalmasabb kérésünk és felterjesztésünk is több fordult elé stb.

Az egyesület bérháza. Tőkénk biztosabb elhelyezése és jobb jövedelmezősége czéljából a m. kir. kereskedelmi miniszterrel 15 évre kötött szerződés alapján, egy részt az általunk ujonan épített kolozsvári bérházba fektettünk. Az épület a telekkel együtt a város egyik kiváló s hovatovább emelkedő forgalmi pontján, 140,000 frt tőkét foglalt le s az évi költségek és adó leszámításával 5%-ot jövedelmez. Épen e számításra fektettetett már eleve is az egész vállalkozás, mely az építő czégnek pausaléban adatott ki s teljesen a terv szerint többlet-költség nélkül fejeztetett be. Ide költözik át f. év októbertől az egyesület főtitkári hivatala is, mely a fenti árban 3 szobából és egy előszobából álló helyiséget is kapott. Az áadás szept. hój10-én, illetve 15-én történt az egyesület megbízottja, Merza Lajos főpénztáros, illetve m. kir. államvasuti üzletvezetőség kezeibe. Egyesületünk érdekeit Pákei Lajos építész-mérnök és Ditrói József mérnök képviselték az egész építés folyamata alatt; a tervek, szerződés elkészítése és az egész épület létrejötte pedig Béli Akos gr. alelnök és Sigmund Dezső taguraknak köszönhető. Ez üzletvezetőségi bérházunkat, illetve egyesületi épületünket azon vármegyék és városok czimereivel ékítettük, melyeknek területén egyesületünk tagjai már fiókká szerveződve vannak.

Szám- és pénztár-vizsgálás az év folyamán 3-szor történt; kétszer a számvizsgálók s egyszer külön választmányi kiküldöttek részéről. A vizsgálat mindannyiszor a legnagyobb rendet, hűséget és pontosságot s általán példás kezelést constatált. Annyi fiók, annyi és oly sokféle tag, annyi segélyezett és fentartott intézmény közepette nem lehet, hogy lelkesítő példaképen rá ne mutassunk, mikép mindezt tiszteleti pénztáros, tiszteleti ellenőr, tiszteleti számvizsgálók s csak egy gyöngén díjazott derék könyvvezető végzi, úgy hogy két fiókunk pénztári kezelése kiadásban jelentékenyen túlhaladja magát a központét, mely pedig egyebek mellett mindnyájok nyilvántartását külön is vezeti, a mi a tiszta és megszakadása nélküli menetre elkerülhetetlenül szükséges. Csak így történhetik, hogy a központ egyes fiókok nyilvántartását fölkérésre ki-kijavítani képes.

Különösen a legnagyobb elismeréssel kell kiemelnünk Merza Lajos főpénztárosunk páratlan és mondhatjuk példa nélkül álló

érdemét, ki a pénztárnoki tisztet nemcsak egy élethivatás odaadásával reggeltől estig kizárólagosan ezzel való foglalkozással tölti be, de ezt minden fizetés, díjazás vagy tiszteletdíj nélkül teszi, jelentékeny áldozatokat hozván; ezenkívül gyakori kiküldetése, jótékony felajánlásai által s a főtitkárt vagy a jegyzőket szükség esetén odaadó buzgalommal helyettesítvén. Mai közéletünk áramlata közepette nem lehet ez érdemet eléggé kiemelni és hangsúlyozni.

Tagdíjfizetésre felszólalások. Az összes egyesületi tagokat az idén is névre szóló, részletes pénztárkönyvi kivonatokkal kétszer szoltottuk fel esedékes és esetleg hátralékos díjaik befizetésére. A hol fiókjaink nincsenek szervezve, oda egyenes egyenkénti postai megkereséssel küldtük el a felszólításokat; hol fiókjaink vannak, ott a fiók-pénztáros, illetve vidéki választmány kezéhez küldtük el az emlékeztetéseket azzal a kéréssel, hogy azokat megfelelőleg expediálják. Utóbbi felszólításokba beletettük, hogy a tagok a díjakat ne a központba, hanem az illető vidéki pénztáros kezeihez küldjék. Ez, mondhatni, majdnem kivétel nélkül, vagy legalább is csekély kivétellel így is történt. Ha mégis egy-két díj még e határozott figyelmeztetés daczára is a központba küldetett, ennek a saját pénztári nyilvántartásba való bevezetése s későbbi netáni kettős felszólítás elkerülése végett az illető fiókpénztárost azonnal értesítettük. Szükségesnek és hasznosnak bizonyult az évek tapasztalata alapján ez eljárás, mely bár jelentékeny terhet ró a központra, megkönnyíti a fiókpénztárosok sokszor nagy munkáját s egyszersmind időről-időre módot nyújt arra, hogy saját nyilvántartásuk esetleges eltéréseit a rendben tartott központival összehasonlítsák. Így bár némely fiókválasztmánynak tényleg nem is volna szüksége e segítségre, viszont nem egyet megment az esetleges elalvástól, a munka megtörténhető oly felfezaporodásától, melynek másnemű körülmények által akadályozott el nem intézése miatt, más egyesületek léte tapasztalata szerint, elkedvetlenedés s végül tökéletes abbahagyás szokott beállani. Ez a központnak bár 10—15 ezer drb. borítékolt küldeményre való több havi s mondhatni állandó munkát ad, azonban viszont megóv a tagsági díjhátralékok felfezaporodásától s a kellemetlen perlekedéstől. A tagsági díjak fizetése a végeredményt tekintve elég szépen történt. Mindenik felszólításhoz jelentésül: működésünk, illetve eddigi alkotásaink táblazatos kimutatását adtuk.

Pótadó. A vármegyei törvényhatóságok 1890. évi őszi közgyűléseiből érkeztek be pótadó megszavazása iránti kéréseinkre a válaszok. Ezek csak igazolták felfogásunkat, melyet e tárgyban az 1887. évi közművelődési congressuson kifejeztünk. Kis-Küküllő-

és Szathmárvármegyék példája különböző okokból követés nélkül maradt. Legtöbben a mostoha anyagi viszonyokkal s a vármegye közönségének saját helyi céljaira túlterhelésével mentették ki a megszavazás lehetetlenségét; többen a változó idővel a kérdés esetleges elővételét kilátásba helyezék. Egyesületünknek a póttadó ügyében évről-évre megújítva a harmadik kérése volt ez.

Sorsjáték. Annál örvedetesebb kilátásokkal indult meg egy kölesön-sorsjáték kérelmezése iránt való intézkedésünk. Egy nagyszabású kölesönsorsjáték iránt való folyamodásunk a f. közgyűlési év egyik legnagyobb agitációjához tartozott. Okadatolt kérelemmel fordultunk pedig ez iránt a p. ü. miniszterhez és külön a képviselőházhoz s e két folyamodványt külön-külön kéréssel megküldöttük minden orsz. képviselőnek s az összes vármegyei törvényhatóságoknak; a képviselők, hogy a házban, a vármegyék pedig, hogy pártoló felirataikkal támogassák. Minden kérés mellé csatoltuk a 6 éves cyklus alkalmából munkásságunkról és eddigi működésünkről szóló dévai részletes jelentésünket. Külön kéréssel kerestük meg továbbá egyenként a ház politikai pártjait és pártvezéreit és a ház elnökét; a sajtót, hogy erkölcsileg támogasson. Mind e kéréseket, melyek mellékleteikkel fölszerelve 2000 drbot foglaltak magukban, aként intéztük, hogy egyszerre egy napon, nov. 14-én mentek szét s pár nap múlva az egész hazafias sajtó a legmelegebben ismertette, közölte felhívásainkat s lelkes támogató cikkekkel kísérte azokat.

A képviselőház kérvényi bizottsága decz. 7-iki ülésében tárgyalta kérelmünket. A bizottság tagjainál élénk vizshangra találak azon érvek, melyekkel az egyesület a kérését támogatta, s a biz. egyértelműleg abban állapodott meg, hogy a kérvényt a ház előtt meleg támogatással a p. ü. miniszternek figyelmébe vétel céljából kiadatni javasolja. Az egyes politikai pártok értekezleteikben az ajánlást szintén kimondták, Wekerle Sándor p. ü. miniszter ur pedig már a kérésnek átnyújtásakor a megadást kilátásba helyezte és megígérte. A legtöbb vármegye értesített, hogy pártoló föliratot terjeszt ez ügyben a ház elé. A ház decz. 15-én tárgyalta kérésünket, Hertelendy Béla előadó a kérvényi bizottság nevében melegen ismertette egyesületünket és feladatainkat, melyeknek nagyobb anyagi támogatás hiányában megfelelni nem lehet; végül kijelentette, hogy a kérvényi bizottság „a leghatóságosabban és a legmelegebben pártolja az egyesületet,” s azért javasolja, hogy a ház adja ki a kérvényt, „kiváló figyelembevétel végett” a p. ü. miniszter urnak. Ezután hosszabb nagyszabású beszédben Horváth Gyula alelnök, kérvényünk benyújtója, fejtette ki a ház előtt egyesületünk célját vázolta, az

erdélyrészi nemzeti viszonyokat, ügyünk országos jelentőségét és érdekét, s végül indítványozta, hogy a ház egyszersmind hívja fel a kormányt ezen ügyre vonatkozó jelentésének „1891. év végéig“ a ház elé terjesztésére. Darányi Ignácz lényegében hozzájárult a kérvényi bizottság és Horváts Gyula határozati javaslatához, csupán ezután a jövőre nézve ajánlotta a vereskereszt-egyletet is figyelembe. Beksics Gusztáv, úgy is mint a Dunántuli Közművelődési egyesület alelnöke kiemelte, hogy „nem szabad semmiféle humanitárius, vagy közművelődési egyesületet concurrens gyanánt léptetni föl az Emkével szemben“: minthogy „a magyar államnak, mint magyar társadalomnak Erdélyben rendkívüli teendői vannak“; miután itt egyes pontokon „kivételesen kedvezőtlen a helyzet“, s Erdély egyes pontjain szinte „az összemorzsoltság veszélyében forog“. Azért saját egyesülete nevében is kéri — mely céljait tisztán társadalmi támogatással is elérni reméli — hogy a sorsjáték az Emkének megadassék. Beöthy Ákos hatásos beszéde után, melyben a mérsékelt ellenzék nevében az Emke monarchikus, alkotmányos és törvényes céljait hangsúlyozta, s az engedély megadását számára elmentébe állítás nélkül javasolta, Bartha Miklós alelnök behatóan ismertette az egyesület alakulását, jelen állapotát, a küzdelmeket, melyekkel szembe kell szállnia, kiemelve, hogy cselekvése nem aggressív s végül Horváth Gyula indítványát elfogadni kérte. Még Irányi Dániel ajánlta pártja és a maga nevében a bizottsági és a hozzábenyújtott pótindítvány elfogadását, mire Wekerle Sándor p. ü. miniszter kijelentvén, hogy „elismeri, mikép az egyesület nem csak kulturális, hanem nemzeti missiót is teljesít és épen azért nemcsak a társadalomnak, hanem az államnak is támogatására jogos igényt tarthat,“ helyesnek mondta ki, hogy „e kérdéssel úgy a kormány, mint a törvényhozás foglalkozzék, s azért készséggel hozzájárul“-t a bizottsági és az ahoz hozzácsatolt pótindítványhoz. Péchy Tamás elnök a határozatot, mint semmi oldalról meg nem támadottat, s ennek következtében egyhangulag hozottat enuniciálta. Az Emkére nézve e nagyfontosságú parlamenti ülés lefolyását e jelentés „Függelék“-ében egész terjedelmében adjuk.

Perselyek. A perselyes gyűjtés az idén is erélylyel folytatott. Összesen 2500 gyűjtő persely van e pillanatban is a közönség kezében. A bárcza-könyvekkel való gyűjtés újabb megindítására kedvező alkalomra várunk, egyesületünknek készen rendelkezésére állván a szükség esetére ilyen is 50 frtos értékben 4000 drb.

Ügyrend. Egyesületünknek, melynek megindulása óta szabályosan kidolgozott munkaprogrammja, megállapított segélyző

elvei és működési utvonalai vannak. E programnak és elveknek a tapasztalat indokolta időnkénti revisióján kívül, melyek esetről-esetre már jobb részben keresztül mentek, a közgyűlés határozata értelmében főleg egy organikusan kidolgozott ügyrendje, ügykezelési szabályzata van még hátra, a mire eddig 7 éven át különben nem volt szükség; s mi sem bizonyítja inkább egyesületünk benső erejét, mint épen az, hogy 7 éven át minden ügyrend nélkül, csupán az alapszabályok alig néhány sornyi meghatározására támaszkodva, föl lehetett építeni hatalmas szervezetét, végezni lehetett nagy munkáját és tömörked agitatioját. Az ügyrend, az eddigi önkéntes állapotoknak kötelezővé és körülírttá változtatása által elkészítésében a legnagyobb körültekintést és bölcseséget igényli, azért az igazgató-választmány még nem számolhatott le vele e közgyűlésre, azonban remélhetőleg a jövő évre készen lesz. Szükséges levén, hogy a központi kezelés ügyrendje szerves egészként épüljön föl, összhangban a vidéki választmányok és körök ügyrendjével, az igazgató-választmány kéri a közgyűlést, hogy a fiókválasztmányoknak a tavalyi dévai értekezleten megállapított és elfogadott ügyrendjét, mely már a fiókok részéről be is vezetett s üdvös eredményei a D. fejezet jelentéséből látszanak, ideiglenesen még a jövő közgyűlésig jóváhagyó tudomásul venni s akkor a központi ügyrenddel egyetemlegesen tárgyalni és megállapítani méltóztassék. Az ideiglenes fiókválasztmányi ügyrendre igen becses és figyelemreméltó megjegyzéseket tett a Hunyadmegyei választmány, melyek kellőleg tanulmányoztatván, azok a teljes ügyrendben, érdemökhöz képest felhasználhatni fognak. Igazgató-választmányunk előre is kijelenti, hogy alapelve a kidolgozásban csak az lehet, hogy az egész szervezet cohaesiója arányban álljon az egyes szervek elevenségével és mozgásával s különösen, hogy a munka-megosztás elve minél szabadabban érvényesülhessen, a tagokon és fiókválasztmányokon épülvén föl első sorban és kizárólag az egész egyesület. Eppen ebből az indokból előzte meg először is a vidéki fiókválasztmányok ügyrendi kísérlete a központét s azért tartotta szükségesnek az igazgató-választmány közvetlenül maguknak a fiókválasztmányoknak véleményét meghallgatni és megkérdeni. Az új ügyrend alapján az eddig külön állott nő- és férfi-választmányok egyesítették s kívánatos, hogy jövőre is a tisztikarba és igazgatósági tagságokra nők is választassanak. Aradi egész választmányunk pénztárát épen nő, Vásárhelyi Ilona kezeli.

Viszonyaink föl- és kifelé. Örömmel jelenthetjük azt is, hogy egyesületünk jelentősége, befolyása és tekintélye, a mint annak a nemzeti szellem és cél érdekében lennie kell, folyton

növekedőben van. Egyesületünk kitartása, komolysága, békés és áldó munkássága, sikerei egyre fokozzák iránta a bizalmat a legmagasabb körökben, mint a társadalomban. Ő felsége a király a fővárosi Emke bálra az idén is 100 frtot, m.-nagy-sombori iskolánknak legkegyelmesebben 200 frtot adományozni kegyeskedett. Kiváló sok szivességét és támogatását érezte egyesületünk a lefolyt évben Baross Gábor, Bethlen András gróf, Wekerle Sándor, Csáky Albin gróf minisztereknek s bármely előkelő országos intézmény a legmelegebben viselkedik fejlődő fiatal ügyünk iránt. — A ref. egyházkerülettel a viszonyokat kölcsönös megalapozásra rendeztük. E rendezés alapja egyesületünknek pragmatikailag kidolgozott hosszabb emlékiratszerű átirata volt, melynek következtében az egyház és az egyesület meghívottakat küldvén ki, ezek közös tanácskozásában, miután egyházi részről az egyesület szerződészerű kívánságának teljesítése megígértetett, elvileg az ügyek végkép rendezettek.

Küldöttségek, képviselők, köszönetek. Egyesületünk tevékenységének egyik kiváló jele, a közönséggel való állandó érintkezés legjobban kitünik a C. és D. fejezet figyelmes átolvasásából: azonban tájékoztatásul csak vázlatosan itt is kiemelünk néhány pontot. Elnökünk gyakori budapesti tartzkodásai alkalmával a kormánykörökben személyesen eligazítandó ügyeket mindannyiszor a legnagyobb buzgalommal végezte el, s hasonló eljárásokra kérték fel az ügyek és körülmények szerint Horváth Gyula — különösen a Kárpát-egyesület és algyógyi iskola sok gonddal járó ügyeiben — és Bartha Miklós alelnökök. Elnökünk vezette a tavalyi dévai közgyűlésről az aradi kiállításra való testületi átrándulást; f. év telén is az Alföld megmozdítására törekvő irányzatnál fogva aktív jelentőségével bíró debreczeni Emke bálra a 7 tagú küldöttséget; fogadta impozáns küldöttség élén nov. 1-én tiszteleti elnökünket és fejedelmi alapítónkat, Kun Kocsárd grófit, ki 90 év felé siető agg kora daczára egyesületünk megalakulása óta ez alkalommal először Kolozsvárra jött. Tiszteleti elnökünket ez alkalommal az induló háznál is bizottság és előkelű szép közönség várta. Háromszor szállott ki az idén is a földmives iskola érdekében Algyógyra — elnökünknek ide is egy ízben kiszállásán kívül — Bartha Miklós alelnökünk, kétszer K. Sándor József választmányi tagunk, egyszer ifj. Gáspár János jegyzőnk, fölkérésünkre egyszer Szakács Péter az erdélyi gazdasági egyesület titkára. Az igazgató választmány azon elvi utasításának megfelelőleg, hogy a főtitkár az ügyek ellátása, vagy az agitatio érdekében, midőn szükségét látja, kiszálljon: különböző alkalmakkor a f. közgyűlési évben különböző helyekre összesen 12 hivatalos kiszállása

történt. Héttagu gyászküldöttséget vezetett Béli Ákos gr. alelnök néhai Kovács Sándor nagy alapítónk temetésére 1890. decz. hó 14-én, s nagy alapítónk néhai Dersi János temetésén a központ részéről Szabó Sámuel választmányi tag leküldésén kívül megyei választmányunk imposáns testülete képviselt. Központi képviselők volt: a Dunántúli Közművelődési Egyesület 1890. nov. 20-án történt megalakulásán (Horváth Gyula); az orsz. ornithologiai congressuson (Csató János); az orsz. színészeti kiállításon (Kovács Albert orsz. képviselő); a hétfalusi és brádi fiókok megalakulásán (utóbbin K. Sándor József); a kis-sebesi (Szabó Samu és Csernátoni Gyula dr.), balászfalvi, m.-n.-sombori (Merza Lajos) iskolák évváró vizsgáin stb., a hova mind egyesületünk meghívott. Főpénztárosunk maga a fenti esetek közül 5 ízben képviselt. Jogügyletekben Haller Rezső központi jogtanácsosunkon kívül a fenforgó esetek szerint többek közt Darkó Ákos Maros-Vásárhelyt, Reményi Antal Budapesten, Sebessy Ákos Sz.-Udvarhelyt, Rádl Ödön Nagy-Váradon, Deáky Albert Kolozsvárt, Weisz Ignác dr. Brassóban, Szüts Andor Székes-Fehérvárt stb. képviseltek s ezen kívül mindig készségesen rendelkezésre állottak fiókválasztmányaink jogtanácsosai. Általán a magyar ügyvédi kar dícséretére válik e tekintetben a mindannyiszor ingyen teljesített készséges szolgálat és hazafias buzgalom. Külön kiszállás történt az idén is a közgyűlés előkészítésének a Maros-Tordavármegyei Maros-Vásárhely-városi választmánynyal előre való megtanácskozása végett. Egyesületünk kiküldöttei, képviselői, minden alkalommal és mindenütt ügyünk méltóságát megillető tisztelettel és előzékenyen fogadtattak; a képviselők, megbizottak és kiküldöttek pedig írásos jelentésüket az eljárásról az igazgató-választmány számára mindannyiszor megtevék. A Kolozsvárra majdnem minden nap érkező fiókválasztmányi vezérférfiakkal, tisztviselőkkel, Emke intézményi gondnokság-vezetőkkel, tagokkal stb. értekezés, megbeszélés, mondhatni permanentiában folyt a lefolyt évben is, erről tehát nem is lehet különösebben megemlékezni. Különösen kiemeljük a képviselők közül, hogy az aradi szabadság-szobor leplezésekor az egyesület képviselőjére és az egyesület nevében koszoru tételére az aradi fiókválasztmányt kértük föl, a mi Vásárhelyi Béla elnök által teljesített is. A szabadságharc vértanuinak az Emke feliratu koszorun nemzeti szalagon arany himnussal voltak a betűk s koszorunk leírása megtalálható a rendező bizottság által kiadott emlék-füzet soraiban. Testületileg köszönte meg az egyesület Züllich Istvánnak elhunyt testvérbátyja emlékére tett 1000 firtos alapítványát, melylyel immár a harmadik alapítványt tette egyesületünknel. Brassóvármegye választmánya a

48-ban elesett csángó honvédek emlékkövére gyűjtést rendezvén s az emlékkő rajzát Fellner Lajos mérnökkel elkészíttetvén, a szobrot f. évi szept. 27-én hazafias ünnepélylyel leplezte le Hétfaluban s ez alkalommal Koós Ferencz és Weisz Ignác dr. képviseltek. A fentiekkel együtt említjük meg nagy számu írásbeli és jegyzőkönyvi köszöneteinket, melyekkel igazgató-választmányunk a hazafias áldozatkészséget és ügybuzgalmat gyöngéd figyelemmel viszonzta.

Ezek közül kiemeljük főleg tárgyukért a következőket. Kun Kocsárd grófhhoz, hogy algyógyi fejedelmi alapítványát tavaly az egyesület számára „tisztként” kezelni s a legszebb hasznot felmutatni kegyeskedett. Déva város közönségéhez és a Hunyadmegyei választmányhoz, hogy tavalyi közgyűlésünket rendezék. Köszönetünket fejeztük ki több ízben a magyar kormány tagjai közül Baross Gábor, Bethlen András gróf, Wekerle Sándor és Csáky Albin gróf miniszter uraknak ismételt támogatásukért; egyesek közül — közvetlenül, vagy illetékes fiókválasztmányaink útján — különösen Csáky Albinné grófnőnek — Teleki Géza gróf elnök vezetése alatt — hogy a fővárosi Emke-bál lady patronesse-i tisztét elvállalni kegyeskedett; fővárosi választmányunk önfeláldozó elnöknője Károlyi Tiborné és helyettes bálelnőknő Inkey Istvánné-Eötvös Jolán bárónőnek; hasonlóképen Hauser Károlynénak aradi Emke-bálunk immár másodizben való buzgó lady patronesseségeért. Bánffy Zoltánné-Teleki Eliz grófnőnek a m. vásárhelyi ideoi bál rendezéseért s annak 1000 frt jövedelméért, mely a grófnő rendezése alatt immár 3-ik s ezek összes jövedelme 3575.30 frt. Náday Ferencznének a szentesi fellépésért. Urmáneczy Jánosnénak, hogy egy gyűjtő perselyét 46 frttal küldötte be. Borbély Lajosnak, a rima-murány-salgó-tarjáni vasuti részv.-társaság igazgatójának, hogy már az 5-ik 100 frt és a kalocsai takarékpénztárnak, hogy szintén az 5-ik 100 frt alapítványt tették. Ditrói Józsefnek, hogy az egyesületi bérháza építése felügyeletét mindvégig díjtalanul teljesíteni sziveskedett. Számos üdvözlő iratot, sürgönyt küldöttünk különböző alkalmakra, melyekre meghivattunk: s az idén is ápoltuk az egybetartozás és solidaritás érzületét több ízben, magán személyi örömök és ünnepélyes alkalmak előfordultakor, üdvözlő sürgönyök, tisztelgések stb által.

Országos közművelődési szövetség. E kérdés teljes megvilágításához szükséges mindig szem előtt tartani a magyar közművelődési mozgalom természetét és keletkezése történetét. Nem valamely központból adott jelre és egyszerre országos szervezettel keletkezett e mozgalom: hanem kisebb-nagyobb vidékek és területek szerint egyenként és egymásután, egymástól egészen külön és függetlenül jöttek létre egyes közművelődési egyesületek, s a

mi közös bennök, az egyedül az eszme vala. Általánosságban mondhatni, hogy a szoros értelemben vett, tehát voltaképi közművelődési egyesületek keletkezése az alkotmány helyreállítása utáni időszakra, legfőképen a 80-as évek első felére esik, s az alakulások most is folyamatban vannak. Egyesületünk alakulásának sora időrendileg épen ez intervallum közepére esik. Magából az életből, alólról, a nemzetből indult ki a mozgalom, az egyének önkéntességéből és a vidékek veszedelmei szerint, önvédelem és nemzeti önszegélyként, testvéri jótékonyság alakjában. Alapja a szükség nagysága, esz köze a honpolgári áldozat és fáradozásra készség. Részben az egyetemes emberszerető álláspontból Eöt-vös megkezdte népnevelési egyesületek állami és nemzetpolitikai szükségesség által is diktált folytatása; még inkább fölkereső és hazafias térítő apostoli munka; — az Emkében legalább, a nép anyagi viszonyaival is foglalkozó buzgó propaganda: az erkölcs, műveltség és közgazdasági jóllét javára; a népben, nemzetben és államban való testvéri egység érdekében. Az Emke körülbélül 4 milliónyi néptenger jutott, az ország legveszélyesebb harmadában a keleti Kárpátoktól a Tiszáig, közelebb a Királyhágóig. Nagy és égető feladatának köszönheti, hogy első ily közegéül karolta fel őt az egész nemzet egészséges ösztöne s az országos áramlat középpontja, leghatalmasabb felhullámzása, ereje. Ő benne érte el a mozgalom tetőfokát a jelszóval: honpolgári testvéri szeretet! hódítani sziveket, megnyerni a lelkeket és értelmeket, hogy békeességben és örömben fejlődhessék nemzetállamunk, erősen, öntudatosan, egyetlen erkölcsi egyéniséggé: hogy nemzetté magasztosított néppel, mint egy hős állhassunk a jövő vézei-viharai elé. Egy-két testvéregyesület látván a vidékenkénti külön alakulás e folyamatát, már korán lépéseket tett az iránt, nem lehetne-e az eszmében egy, a tagozottságban azonban különvált egyesületeket valamely közös szervezettel és általános programmal egyesíteni s főképen a nemzet áldozatkészségére való hivatkozást az egyes vidékek érdekeinek csorbitása nélkül, sőt azok javára egy kézre hozni. Nem csalódunk, ha végeredményben ebben subsummáljuk a dolog lényegét. E törekvésnek valamely alkalmas formában keresztülvitelére tudvalevőleg már kétszer is gyűlést hívott egybe a budapesti Iskola-egyesület. E gyűléseken azonban e törekvés nem érvényesülhetett. Egyesületünk az önkéntesség elve és az élet ujmutatásai alapján a megkezdett természetes mederben való haladásnál maradt; örálló helyéről a vezérletet elmozdítani s a munkát más kezekbe átteni nem tartá lelkiismeretével megegyeztethetőnek, a szépen megkezdett munkát kísérletekkel kockáztatni, egy apostoli közvetlen fáradozásból épülő moz-

galmat a központosítás és azzal járó burocracia veszélyének kitenni nem akará. Ez irányt nem tartók egyik testvér-egyesület érdekében levőnek sem, s meggyőződésünk győzött.

A második (1887. évi) találkozás (congressus) szövegezetten is kimondá, hogy: „A congressus az egyesületek közt az állandó összeköttetés fentartását szükségesnek tartja (ugyan), egyelőre azonban elegendő lesz, hogy ez időnként összehívandó országos congressusok utján gyakoroltassék. A congressusokat (pedig) az egyes közművelődési egyesületek indítványozzák a fölgyült és előkészített anyaghoz képest a budapesti országos Iskola-egyesületnél, — mely az Emke fővárosi választmányával s egyéb a közművelődési egyesületek által e célra a fővárosban netalán alakítandó bizottságokkal egyetértőleg járván el, a congressust kitüzi, és az anyagot programmba foglalja. „Egyesületünk e határozatot, bár a congressus hozandó végzéseinek már előre is — sőt a congressus Ügyrendjénél fogva is — magát alá nem vetette, mégis a legpontosabban megtartani törekedett s jóllehet azon a ponton állott, hogy a társadalmi központosítás veszélyeinek még behatóbb kimutatása végett — maga egy külön congressusra hívja egybe a kizárólag és tisztán közművelődési egyesületeket, e szándékától elállott, sőt azt kivinni meg se kísérelte. Ellenben lelkiismeretes hűséggel iparkodott a congressuson felvetett és összegezett javaslatokat — bár ezeknek is magát alá nem vetette — a maga hatáskörében végre is hajtani, s talán szerénytelenség nélkül mondhatjuk el, hogy egyedül az Emke az, mely e határozatokat mindenben teljesíteni s azokat foganatosítani iparkodott. És pedig a congressusi határozatok sora szerint elkövettünk mindent: a magyar nők megnyerésére, minek eredménye nőtagjaink, nőválasztmányaink, a családok szentélyeiben elhelyezett gyűjtőperselyeink, s „Magyarország asszonyainak alapítványa“ czim alatt külön már is egy 12,000 frtból álló s kamatjaiban rendelkezési alapként használt tőke; Károlyi István gróf a magyar közművelődési mozgalom apostolának ismert indítványa értelmében háromszor fölszólítottuk hazánk összes vármegyéit közművelődési pótdadó megszavazására s ha kérésünk sikertelen maradt, ebben is a congressuson ez ügyben elfoglalt álláspontunk igazolódott; mint fentebb láttuk, megtettük a legfőbb kérdés, a sorsjátékért való folyamodást is, és pedig a legsikeresebben; a kisdéd-menedék helyek ügyében, azok kipróbálása s nemzeti szempontból alkalmazhatása végett az idén is két megyei választmányunk 12 menedékhelye költségeit szavazók meg; a magyar irodalom támogatása kézzel foghatólag nyilvánul népkönyvtárainkban, melyben csak a legkitünőbb s könyvkereskedőileg beszerzett termékek foglaltatnak, továbbá azon propagálásban,

melyet alapszabálytervezet és válogatott könyv-lajstrom egybeállításával, olvasókörök alakítását munkáló felhívásainkkal kifejtünk; fiókjaink útján és köriratokkal hívtuk fel összes fiókjaink s a hazafias társadalom áldozatkészségét a magyar vidéki színészet támogatására s elég erre nézve példának csak a mit a télen a kolozsvári magyar cyklus érdekében kifejténk. Igaz ugyan, hogy mind ez intézkedéseket már a congressus előtt megkezdte s congressus nélkül is megtette volna egyesületünk; de tényleg ezek valának a congressus felkarolt s végeredményben összegezett tárgyai.

Ily előzmények után merül fel legujabban az Iskolaegyesület egy alapszabálytervezete, melynek czime: „A szövetkezett közművelődési egyesületek központi bizottsága.” Ezt maga elfogadván, hasonló nyilatkozat tétele végett megküldötte az összes közművelődési egyesületeknek, az Emkének is.

A szövetkezett egyesületek e központi bizottsága a VII. §. 3. és 4. pontjaiban „egyesület” név alatt is szerepel s czélja: további önálló egyesületeket keletkeztetni, nőválasztmányokat alakítani, a szövetségbe nem lépett egyesületeket kapcsolatba vonni, az eredményes működéshez szükséges erős pénzalap megszerzésének forrásait felkutatni, erkölcsileg és anyagilag előmozdítani a kapcsolatba lépett egyesületek törekvéseit, lapot kiadni, az egyes egyesületek előterjesztettjeit elismerő oklevéllel, esetleg éremmel tüntetni ki, s a „netalán i” congressusok szervezését előkészíteni. Anyagi eszközei első sorban a szövetkezett egyesületektől befizetett járulékok, továbbá a szövetkezett egyesületek székhelyén kívül rendezett gyűjtések, sorsjátékok, alapítványok. A központi bizottság, a kezelési költségek levonása után, összes rendelkezése után álló bevételeit csakis a szövetkezett egyesületek „alapszabályai” foglalt czélok megvalósíthatására fordíthatja, támogatván az egyesületeket tekintettel befizetett járulékaikra, kifejtett tevékenységükre és a szükség mérvére. „A szövetkezett egyesületek kötelesek a szövetkezetbe lépés évétől számítva, évi összes befolyt s elkölthető jövedelmüknek, tehát azoknak is, melyek a fiókokban és választmányokban befolytak, legalább $\frac{1}{4}$ -ed részét a központi bizottsághoz beküldeni, részletes számadással és a tagokról, adományokról és elkölthető hagyományokról szóló kimutatás kíséretében.” Egy egyesületnek, az elnököt és alelnököt is beszámítva, hétnél több képviselője a központi bizottságban nem lehet.

Igazgató választmányunk, eddigi közgyűléseink következetes elvi álláspontjánál s magának a congressusnak idéztük határozatánál fogva e szabályzatnak még csak tárgyalásába sem bocsátkozott, ellenben elhatározása, hogy egyesületünk az 1887. évi congressus végmeg-

állapodásához hűségesen ragaszkodik, egy „az Emke fővárosi választmányával”, illetve eként az Emkével egyetértőleg, s a „felgyült és előkészített anyaghoz képest” egybehivandó congressuson részt vesz: de határozottan kéri a számára biztosított jognál fogva az ügyrendre, tárgysorozatra, a congressus szervezetére való előzetes befolyást. Oly programhoz, minő a multkori vala, mely politikai pártok által megvalósítandó célokat foglalt magában, már előre sem járulhatunk. A szövetségi tervezetre nézve pedig, eltekintve annak kritikájától s elvi meggyőződésünktől, elegendő lesz a mélyen tisztelt közgyűlés előtt e szabályzat készítése közben felmerült és hangoztatott ama felfogásra rámutatnunk, mely szerint nem is az erdélyi részben van a legégetőbb szükség és veszedelem, hanem ez csak másodlagos és alárendelt, s más területek közművelődési bajainak megoldásával e kérdés önmagától megoldódik és elesik. E felfogással szemben aggodalom kell, hogy eltöltse szívünket már a kiindulás alapjában is: s mint hazánk és nemzetünk őrállói ingathatatlanul kell állanunk a résen, hol a törés a legborzasztóbb és a legnagyobb!

Az ügy, az eszme, a mozgalom érdekében azonban annál nagyobb örömmel üdvözlí az Emke magától érthetőleg egyes testvéregyesületek közetlen és önkéntes alakulását, belülről való természetes fejlődését, s területen erős virágzását. E tekintetben egyesületünk a legerőteljesebb erkölcsi és szellemi kapcsolatra, úgy mint eddig is, nem csak teljes lélekkel kész, de azt miként mindig állhatatosan kereste, most is keresi s boldognak érzi magát valahányszor a természetes fejlődés ezen menetében a maga útjára és példájára mutathat.

További szükségletek. Befejezésre hagytuk, hogy az elért végeredmények daczára rámutassunk a szükségletek még nagyobb tengerére, melyekben minden a mi eddig történt, csak egy esőpp kóstoló, s a voltaképi áldozatok még csak ezután kell hogy következzenek. Eddig legalább nem ismertük bajainkat, most ezt biztosan tudván, a segítség, alkotás és önmentés elkerülhetetlen kötelesség. Nem lehet és nem szabad a tömegesen érkező, igen is indokolt kéréseket rideg non possumussal mellőzni, mint eddig tevők. Kell az erőt előteremtenünk, mert fejlődő államunk, nyögve a történelmi öröklések és a helyzet bizonyos követelményei alatt, magára a népnevelésre s általán a nép ügyére annyit, mint a mennyi szükséges volna, nem áldozhat; az egyházak pedig az új idők áramlata alatt — fájdalom! — nemcsak nagyobb mérvű áldozatokra erőtlenek, de hazánkban, sajnos, még az is tény, hogy államiságunk és nemzeti létünk büntetlen ellenségei éppen bizonyos egy-

házak egyes önmagukról megfeledezett szolgálai és alkalmazottjai. Eként a köteles állami (községi) és egyházi adón felül fennmarad mindig az önkéntesség, a jótékonyság és irgalom megváltó és szabadtó elve, mely minden szervezet fenállásának, minden testvériesítésnek talpazata. Csak az iskolákat tartva szem előtt, eltekintve egyéb bajainktól és feladatainktól, esupán hozzávetőleges adataink szerint is az erdélyi rész harmadfélezer községe közül legkevesebb egytizedrészt olyan, melyben a rossz magyar felekezeti, az ellenséges jó vagy rossz (többnyire rossz) nem magyar felekezeti iskola jókarban levő nemzeti szellemű iskolát követel. De nem véve ennyit, csak kerekszám 300 ily iskolát, a mennyire feltétlenül szükség van, a legegyszerűbb s a közoktatásügyi miniszter legutóbbi évi jelentésében alapul vett számítással is k. b. 1 millió forint befektetési és beruházási tőkét s ezenkívül 150.000 forint évjáradéknak megfelelő további 3 millió, összesen 4 millió forint tőkét követel. Hol vannak azonban az óvók, menedékhelyek, melyeken a törvény magában még nem segíthet, a népkönyvtárak, és a többiek, s legfőképen és első sorban a még mindig legelső kulturintézményt képező magyar egyházak szükségletei? Az erdélyi ev. ref. egyházkerület papi állomásainak felénél több negyedosztályu. Hogy a r. kath. egyház is különösen tanítók dolgában az általános nyomorúságon nem áll felül, a püspök ur gyakori betérjéséből kitünik. Egész hazánk összes 16.622 iskolája közül csak 786, azaz 4.73% az állami iskola: ellenben 13.02% (2,164) a gör. kath., 10.74 (1,785) a gör. kel., 8.63 (1930) részben német luth., s a 11% (1,919) községi iskolából is $\frac{1}{3}$ -ban nem kizárólag magyar, vagy nem is magyar a tanítási nyelv.

Államunk budgetjében leghátul áll a két honvédelmi rovat: a közoktatási és a honvédségi; előbbi alig teszi ki a rendes kiadások $1\frac{1}{2}$ —2%-kát s ebből is k. b. 2 millió a kizárólagosan népoktatásra fordított összeg, vagyis a rendes kiadásoknak már csak törtszámban kifejezhető (k. b. 0.5%) hányada. Mi jut ebből az erdélyi részre, a hol épen a fenti felekezeti arányok mellett, 2 és fél millió nem magyar ethnographiai néptengerben 600,000-ból álló, részben szétszórt magyarság, részben hullámverések közt küzködő maroknyi székely lakosság van; a hol adataink szerint 30 millióra megy a többnyire magyar birtokon fekvő jelzalogkölesön, s a hol rövid idő alatt ellenséges és hazfiatlan kezekben 30 oláh pénzüintézet alakulhatott. Mire intenek, mire tanítanak e számok? Arra, hogy Isten világosítsa föl azt a magyar embert, ki közművelődési mozgalmunk utjába áll, s áldás kíséretben minden fillért, mely észrevétlenül a nemzeti önvédelem szomorú, de szent perselyébe hull. Nem tehetünk arról, hogy Mohács óta folyton elvérézés és örvény

vala végzetünk: de arról, hogy megerősítsük és kifejlesztjük magunkat, most míg a Gondviselés kedvezése a miénk, igen is tenünk kell s e tekintetben nem habozunk a mértéket fölállítani, hogy az Emke nyilvántartó könyvei a nemzet egyes tagjai lelkiismeretének mutatói.

Kezelési költségeink. Mi, a kik a szent és nagy ügy leteteményesei, a nemzet bizalmának és hitének ez ügyre nézve hordozói vagyunk, iparkodunk a lehető legnagyobb önmegtartóval és lemondással a kérdést szolgálni és előbbre vinni. Igazgató-választmányunk ez okból, daczára a folyton növekvő tehernek, az idén sem óhajtja kezelési költségvetését növelni, hanem megmarad annál az állapotnál, melynél évek óta, míg jóformán kezdő egyesület voltunk, valánk. Hiszen a főttkár tiszteletdíján kívül eső, összes kezelő-tiszti, irnoki, dijnoki és szolgálai 2910 frt előirányzattól az idén is megtakarítottunk 783 frt 13 krt, tehát e tekintetben is alább maradtunk a mélyen tisztelt közgyűlés, tagjaink egyeteme nagylelkűségénél. Nem vádként, mert hiszen ott a helyzetek azt indokolják, de csak egyszerű tényként kell ebben konstatálnunk, hogy összes központi kezelési költségünk aránylag alatta maradt némely fiókválasztmányunk ilyenmü költségeinek, bárha mindnyájok összes pénztári a nyilvántartását, fennebb elmondottak szerint, szükségképen mi is vezetők.

Befejezés, alapítók, összes segélyeink táblázatos kimutatása. Mindezek után, ha két nagy alapítónk, nevére való emlékezéssel kezdettük, zárhatjuk-e másképen, mintha ide igtatjuk az év folyamán ügyünk támogatására sietett újabb alapítóink névsorát, s mint ha összetes egybefoglalásban csatoljuk alkotásaink s eddigi segélyeink táblázatát:

a) Alapítók

az 1890-91-ik évben.

1. Ő Felsége a Király a sombori Emke-iskola javára 200 frtot adományozni kegyeskedett.
2. Ő Felsége a Király a fővárosi Emke-bál czimén az idén is 200 frtot adományozni kegyeskedett.

*

3. † Kovács Sándor mérnök alapítványa Nagy- Enyed	43.600 frt.
4. † Néhai Dersi János hagyatéka M.-Vásárhely	10.000 frt.
5. Alvácza (Hunyadvárm.) fürdő területén ren- dezett táncmulatság jövedelme	107 frt 07 kr.
6. Dr. Balkányi Miklósné Debreczen	100 frt.
7. Bánffy Zoltán báró megyei választmányi el- nök M.-Vásárhely	100 frt.
8. Bécsi magyar segélyező- és társas-egylet	1149 frt 21 kr.
9. Békés-esabai polgári-kör (Békésvárm.)	100 frt.
10. Bogyoszló község (Biharvárm.)	100 frt.
11. Borbély Lajos a rima-murány-salgó-tarjáni vasmú-részvénytársaság igazgatója Salgó-Tar- ján (az egyesület megalakulása óta 5-ik ala- pítványa)	100 frt.
12. Dr. Brüll Ignáczné Budapest	100 frt.
13. † Néhai Brüll Miksa hagyatéka Budapest	100 frt.
14. Debreczeni ág. ev. egyház	100 frt.
15. Debreczeni Emke-bál jövedelme 1891-ben	525 frt 20 kr.
16. Debreczeni Kereskedő-Társulat	100 frt.
17. Debreczeni Pinczér-Egyesület	100 frt.
18. Debreczeni ügyvédi kar	100 frt.
19. Gr. Dégenfeld Józsefné főispánné Debreczen	100 frt.
20. Ditrói József mérnök Kolozsvárt	500 frt.
21. Ditrói Mór, a nemzeti színház előadásának jövedelméből, Kolozsvár	310 frt.
22. Éles Henrik orsz. képviselő Budapest	100 frt.
23. Farkas Mendel gyáros Szász-Régen	300 frt.
24. Gazdák és Iparosok ált. hitelszövetkezete Budapest	100 frt.
25. † Győrffy Lajos br. Kraszna (Szilágyvárm.)	100 frt.
26. Heinrich István dr. ügyvéd Karánsebes	100 frt.
27. Horovitz Béla birtokos Kolozsvár	100 frt.
28. Ifj. Horovitz Samu épít. vállalkozó Kolozsvár	100 frt.
29. Kalocsai tak.-pénztár Kalocsa	147 frt 64 kr.
(ötödik alapítvány, eddig tett összes alapítvá- nya 648 frt 94 kr.)	
30. Kézdi-vásárh. olv.-egyesület (Háromsz.-várm.)	100 frt.
31. Kormos Béla dr. kir. közjegyző, tiszt. tag Versecz, 10 évig évi 100 frt	1000 frt.

32. † Néhai Kovács Antal hagyat. Sz.-Udvarhely	100 frt.
33. Köz-művelődés irodalmi és műnyomdai rész- vénytársaság Kolozsvár és Brassó	144 frt.
34. Körmendi Gyula dr. orvos Brád	100 frt.
35. Kuhl Margit Kalocsa	100 frt.
36. Lukács Antal birtokos Kaszapad	100 frt.
37. Magyar írók alapítványa (Harmath Lujza író) Moson	122 frt 42 kr.
38. Maros-Tordavárm. M.-Vásárh. városi női választmány által 1891. márcz. 14-én rendezett hangverseny jövedelme	1000 frt.
39. Márkosy Sándor kir. törvysz. bíró Karánsebes	100 frt.
40. Pogány Károly orsz. képviselő Déva	100 frt.
41. Sándor János alispán Torda	100 frt.
42. Sikó Lajos festőművész Septér (Kolozsvárm.)	100 frt.
43. Simai Gyula Budapest	100 frt.
44. † Néhai Sipos Zsuzsánna emlékére egy asztalte- ritő kisorsolásából (Kolozsvár)	100 frt.
45. Staudenheim Nándor lovag földbirt. Bpest	100 frt.
46. Steinfeld Antal birtokos Debreczen	100 frt.
47. Steinfeld Mihály birtokos Debreczen	100 frt.
48. Susich Károly kir. körjegyző Karánsebes	100 frt.
49. † Néhai Szabó Ádám hagyatéka Kolozsvár	100 frt.
50. Szilvási Aladár Déva	100 frt.
51. Szoboszlói takarékpénztár (Hajduvárm.)	100 frt.
52. Szongott Vilibáld-féle gyűjtési alapítvány Sza- mosujvár	132 frt 88 kr.
53. Teleki Andorné gr.-nő Nagy-Sajó (Besztercze- Naszódvárm.)	125 frt.
54. † Néhai Thán Sándor hagyatéka Budapest	200 frt.
55. Thuróczy Dénes földbirtokos Buzás-Besenyő	100 frt.
56. Török Bertalan Alsó-Fehérvármegye főjegy- zője N.-Enyed	100 frt.
57. Ugron István nagybirtokos Sz.-Udvarhely	100 frt.
58. Vajna Vilmos dr. fogorvos, egyetemi magán- tanár Kolozsvártt	100 frt.
59. Veress Ferencz birtokos Középfalva (Szolnok- Dobokavármegye)	100 frt.
60. Wéber Béla plébános Petrozsény	100 frt.
61. Zalatnai tak.-pénzt. részvény-társaság	200 frt.
62. † Néhai Züllich Rezső veterán művész emlé- kére testvére Züllich István Kolozsvártt	1000 frt.

b) Táblázat.

	Befek- tetés	Járadék		Egyszer s min- denkorra szóló segé- lyek, jutalmak stb.	Nép- könyv- tárak
		Évi	Eddig kifizetve		
1. Algyógyi ref. egyház	—	365	—	—	—
2. Algyógyi földmives-iskola	—	—	—	—	—
3. Algyógy (Hunyadm.) áll. isk. munkatanitónő	—	100	200	—	—
4. Abosfalva (Kisküküllöm.) r. kath. tanító	—	100	400	—	—
5. Alsó-Ilosva (Szolnok-Dobokam.) ref. iskola építés	—	15	15	—	—
6. Alsó-Porumbák (Fogarasm.) r. kath. körlelkész	—	100	400	—	—
7. Alsó-Tóók (Szolnok-Dobokam.) rei. isk. építés	—	15	45	—	—
8. Alvinez-Borberek (Alsó-Fehérm.) Emke-óvó	—	150	450	—	—
9. Alpestes (Hunyadm.) gyermekmenhely	—	100	100	—	—
10. Alsó-szilvási (Hunyadm.) gyermekmenhely	—	100	100	—	—
11. Andrásfalva (Bukovina) m. iskolának könyvekre	—	—	—	50	—
12. Aranykut (Kolozsmegye) Emke-iskola	2500	98	—	—	—
13. Apáczai (Brassóm.) n. könyvtár	—	—	—	—	107 25
14. Balázsfalva (Alsófehérm.) Emke-iskola	15937	836	1 41	—	50
15. Bábony (Kolozsm.) ref. tanítónak	—	—	—	25	—
16. Belső (Csikm.) n. könyvtár	—	—	—	—	107 25
17. Besztercze (Besztercze-Nászód m.) Emke-óvó	9058 68	—	—	—	107 25
18. Boldogfalva (Kis-Küküllömegye) ref. tanító	—	25	75	—	—
19. Bodolányén (Háromszék m.) n. könyvtár	—	—	—	—	107 25
20. Bolyai (Nagyküküllöm.) gyermekmenhely	—	68	135	—	—
21. Bolyai (Nagyküküllöm.) iskolás szegény gyer- mekeknek	—	—	—	45	—
22. Borbánd (Alsó-Fehérm.) Emke-óvó	—	150	450	—	—
23. Borberek (Alsófehérm.) ref. tanító (100 frt a tanítói állás javára tőkésítve)	—	50	138 50	—	—
24. Brassó (Brassóm.) első belvárosi Emke-óvó	—	200	1000	—	—
25. Brassó (Brassóm.) második Emke-óvó	—	200	800	—	—
26. Brassó (Brassóm.) két Emke könyvtár	—	—	—	—	214 50
27. Brassói (Brassóm.) m. kir. áll. középiskola táp- intézeti ösztöndija	—	100	400	—	—
28. Brassói (Brassóm.) keresk. ifjak körének	—	—	—	50	—
29. Brassói alsó polg. keresk. isk. fenntartására	—	200	400	200	—
30. Brassói luth. lelkésznek	—	200	400	—	—
31. Brád (Hunyadm.) Emke-óvó (Előjegyezve)	8400	—	—	—	107 25
32. Bun (K.-Küküllöm.) ref. tan.	—	50	100	—	—
33. Bürkös (Nagyküküllöm.) n. könyvtár	—	—	—	—	107 25
34. Bürkös (Nagyküküllöm.) Emke-gyermek- menhely	—	68	136	—	—
35. Buzás-Boesárd (Alsó-Fehér megye) ref. tan.	—	50	50	—	—
36. Csernátfalva (Brassóm.) n. könyvtár	—	—	—	—	107 25
37. Csertés-Hondol (Hunyadm.) r. kath. lelkész	—	200	400	—	—
38. Csomafája (Kolozsm.) r. tan.	—	50	87 50	—	—
39. Csomafája ref. isk.	—	15	45	—	—
40. Csüdötélke (Kisküküllöm.) ref. tan.	—	86 05	86 05	—	—
41. Csik-Kozmás (Csikm.) égettei részére (Külön gyűjtés a vál. tagjai közt.)	—	—	—	10 10	—
42. Déva (Hunyadm.) Emke-óvó	—	200	—	—	—
43. népkönyvtár	—	—	—	—	107 25
44. Dévai főrealisk. tápintézet	—	250	750	—	—
45. Deési (Szolnok-Dobokam.) izr. tanító	—	—	—	50	—
46. Dieső-Szent-mártoni (Kis-Küküllővárm.) óvó	—	—	—	350	—
47. Dobra (Hunyadm.) róm. k. lelkész	—	120	480	—	—
48. Erkávás (Szilágy m.) r. tan.	—	—	—	50	—
Átvitel	35895 68	4261 05	9485 05	830 10	1122 50

	Befek- tetés	Járadék		Egyzer- s min- denkorra szóló segé- lyek, jutalmak stb.	Nép- könyv- tárak
		Évi	Eddig kifizetve		
Athozat . . .	35895 68	4261 05	9485 05	830 10	1122 50
49 Érmindszent (Szilágym.) r. tan.	—	—	—	50	—
50 Entradáni (Besztercze-Naszódm.) izr. tan.	—	—	—	50	—
51 Erdélyrészi női ipar egyesületnek (Kolozsvár) 3 tandij-mentes helyéért	—	25	—	—	—
52 Fiókok 25% ₀ -a központilag jóváhagyott saját czeljaikra	—	—	—	11435 59	—
53 Fehéregyháza (Nagyküküllőmegye) Emke- gyermekmenhely	—	68	68	—	—
54 F.-szálláspataki (Hunyadm.) gyermekmenh.	—	100	100	—	—
55 Fogaras (Fogarasmegye) Emke-óvó	—	200	400	—	—
56 Gernyeszög (Marostordam.) könyvtár	—	—	—	—	107 25
57 Gógán (Kis-Küküllőm.) ref. tan.	—	125	270 83	—	—
58 Gyálu (Kolozsom.) óvó	—	300	—	—	—
59 Gyergyó-Szt.-miklósi (Csikm.) gyermekjáték tanműhely részére 2 ösztöndíj a 80 frt	—	160	—	—	—
60 Gy.-tölgyesi (Csikm.) r. k. lelk.	—	200	800	—	—
61 Gy.-tölgyesi r. k. tanító	—	300	1200	—	—
62 Gyertyanffy István alapítványa évi 50 frt; kapták eddig: a., Bartha Károly tat- rangai áll. tanít. 1887-ben, b., Komész György gör. kath. tanító 1888 ban, c., Szighart Elek áll. tanító Segesvárt 1889-ben, d., Vén Árpád bodolai s. ta- nító 1890-ben, e., Józsa Mihály brassói okl. tanító 1891-ben	—	50	250	—	—
63 Gyimes-Bükk (Csikm.) Emke-iskola	—	318	—	—	—
64 Hadrév (Forda-Aranyosm.) ref. isk.	—	25	25	—	—
65 Halmágy (Nagy-Küküllőm.) könyvtár	—	—	—	—	107 25
66 Hari (Alsófehérm.) ref. tan.	—	160	300	—	—
67 Haró (Hunyadm.) ref. tan.	—	50	112 50	—	—
68 Héjasfalva (N.-Küküllőm.) ref. isk.	—	20	20	—	—
69 Hósdát (Hunyadm.) ref. iskola	—	—	—	20	—
70 Hósdát (Hunyadm.) ref munka tan.-nő	—	50	112 50	—	—
71 Horgospatak (Szolnok-Dobokam) könyvtár	—	—	—	—	107 25
72 Hosszuaszó (Nagy-Küküllőm.) kath lelk.	—	—	—	100	—
73 Ilosva (Szilágym.) ref. tan.	—	50	150	—	—
74 Iskola-tervekért	—	—	—	250	—
75 Kajántó (Kolozsom.) ref. t.	—	50	150	—	—
76 Kajántó (Kolozsom.) ref. isk.	—	30	90	—	—
77 Kaczkői (Szolnokdobokam.) szegény gyerm.	—	—	—	20	—
78 Kalotaszegi varrottas alb	—	—	—	200	—
79 Kárpát-osztály első kiadásaira külön	—	600	—	—	—
80 Kalauz	—	—	—	1541	—
81 Kis-Barcsa (N.-Küküllőm.) ref. czélokra	500	50	—	—	—
82 Kis-baresai (Hunyadm.) gyermekmenhely	—	100	100	40	—
83 Kis-Kapus (Nagyküküllőm.) gyerm. m. h.	—	—	—	68	—
84 Kis-Iklód (Szolnok-Dobokamegye) ref. egyh.	—	—	—	100	—
85 Kis-Sebes (Kolozsom.) Emke-iskola	—	268	941 50	—	60
86 Kőhalom (Nagyküküllőm.) könyvtár	—	—	—	—	107 25
87 Kolozs-Barakka (Kolozsom.) áll. isk.	—	100	500	—	—
88 Komjátság (Tor.-aranyosm.) unit. isk.	600	50	200	—	—
89 Kongressus rendezéseért iskola-egyletnek	—	—	—	18 87	—
90 Küküllővár (Kisküküllőm.) ref. lelk.	—	100	300	—	—
91 Küküllővár (Kis-Küküllőm.) áll. isk. berend.	—	—	—	140	107 25
Atvitel . . .	36995 68	7750 05	15575 38	14823 96	1718 75

	Befek- tetés	Járadék		Egyszer s min- denkorra szóló segé- lvek, jutalmak stb.	Nép- könyv- tárak
		Évi	Eddig kifizetve		
Áthozat . . .	36995 68	7750 05	15575 38	14823 96	1718 75
92 Kórod-Sztnárton (K.-Küküllőm.) áll isk.	—	—	—	25	—
93 Lőrinczréve (Alsó-Fehérm.) ref. isk.	—	25	75	—	—
94 Lőrinczréve (Alsó-Fehérm.) felszerelés	—	—	—	30	—
95 Lozsádi (Hunyadm.) gyermekmenhely	—	100	100	—	—
96 Magyar-Csahoy (Szilágym.) ref. isk.	—	15	15	—	—
97 Magyar-Goroszló (Szilágymegye) ref. isk.	—	10	10	—	—
98 Magyar-Igen (Alsó-Fehérm.) leány iskola	—	300	950	—	—
99 M.-N.-Zsombor (Kolozsm.) Emke-iskola	2069 76	418	830 34	—	—
100 Magyar-Sáros (Kisküküllőm.) unit. isk.	100	50	100	100	—
101 Magyaró-Kerek (Kolozsm.) Emke isk.	2018	168	—	—	—
102 Maros-Bogáth (Torda-A.m)	—	—	—	—	107 25
103 M.-Szt-Benedek (Alsó-Fehérmegye.)	—	—	—	—	107 25
104 Maros-Gezse (Alsó-Fehérmegye.) ref tan.	—	50	150	—	—
105 Maros-Ilye (Hunyadm.) r. kath. tan.	—	50	—	50	—
106 Maros-Szent-Anna (Maros-Tordam.) ref. isk.	—	15	15	—	—
107 Maros-Szentgyörgy (Maros-Tordam.) ref. egyh.	—	—	—	50	—
108 Maros-Szent-Király (Alsó-Fehérm.) ref. isk.	—	15	15	—	—
109 Maros Szent-Király (Alsó-Fehérm.) ref. tan.	—	50	150	—	—
110 Medgyes (Nagyküküllőm.) ref. körlek.	—	100	300	—	107 25
111 Medgyesi szebeni, sz-sebasi besztercei áll iskolának könyvekre	—	—	—	50	—
112 Mészköi (Torda-Aranyosvárm.) unit. tan.	—	—	—	50	—
113 Mező-Szengyel (Torda-Aranyosm.) kath. tan.-nő	—	300	1300	—	—
114 Mócs (Kolozsmegye) nép könyvtár	—	—	—	—	107 25
115 Nagy-Ag (Hunyadmegye) daloskór részére	—	—	—	12 69	—
116 Nagy-Enyedi (Alsó-Fehérm.) árvahaz	—	1000	—	—	—
117 Nagy-Rápoly (Hunyadm.) ref. m. tanítónő	—	100	300	100	—
118 Nagy-Rápoly (Hunyadm.) tanítói lak építésére	—	—	—	50	—
119 Nagy-Ólyvesi (Maros-Tordam.) áll. isk. tanulói	—	—	—	10	—
120 Nagy-Selyki (Nagy-Küküllőm.) gyermek- menhely	—	68	136	—	—
121 Nagy-Selyk (N.-Küküllőm.) szegény tanulók	—	—	—	45	—
122 Nagy-Szebeni ip. ifj. beteg s. e.	—	—	—	100	—
123 Nagy-Szebeni népisk. int. szegény tanulóinak	—	—	—	300	—
124 Nagy-Teremi (Kisküküllőm.) népkönyvtár	—	—	—	—	107 25
125 Naszód (Beszterce-Naszódmegye) r. kath. lelk.	—	300	1200	—	—
126 Néma (Szolnok-Dobokam.) ref. tan.	—	50	150	—	—
127 Népkönyvtárakra évi	—	600	—	—	—
128 Nyárádtó (Maros-Tordam.) Emke-iskola	500	300	—	—	—
129 Nyén (Háromszékm.) községi iskola	500	—	—	—	—
130 Ó-Radnai (Beszterce-Naszódm.) óvó	1515	218	—	—	—
131 Ó Brettye (Hunyadmegye)	—	—	—	—	107 25
132 Oláh-íjfalú (Fogarasmegye) ref. lelkész	—	50	150	—	—
133 Orláth (Szebenm.) r. kath. lelkész	—	50	200	—	—
134 Ördögkut (Szilágymegye) Emke-óvó. Kormos Béla alapítványából	—	370	2033 85	—	—
135 Pánczél-Cseh (Szolnok-Dobokam.) ref. lelk.	—	100	300	—	—
136 Petrozsény (Hunyadm.) Emke-óvó	—	250	—	—	—
137 Piskii (Hunyadm.) ref. körlelkész	—	—	—	50	—
Átrvitel . . .	43698 44	12872 05	24055 57	15846 65	2362 25

	Befek- tetés	Járadék		Egyszer- s min- denkorra szóló segé- lyek, jutalmak stb.	Nép- könyv- tárak
		Évi	Eddig kifizetve		
Áthozat . . .	43698 44	12872 05	24055 57	15846 65	2362 25
138 Piskii honvéd-emlék (Külön gyűjtés a választ- 139 mány tagjai közt)	—	—	—	25	—
140 Pusztá-Kamarás (Kolozm.) ref. lelk.	—	15	15	—	—
141 Puji (Hunyadmegye) gyermekmenhely	—	100	100	—	—
142 Rendelkezési alapból felhasználva	—	—	—	350	—
142 Récese (Szilágym.) ref. tan.	—	50	100	—	—
143 Sárd (N.-Küküllöm.) un. isk.	500	—	—	30	—
144 Sárpaták (Nagy-Küküllőmegye) r. kath. iskola 145 szegény gyermekeinek	—	—	—	50	—
146 Segesvár (Nagyküllőmegye) ref. lelk.	—	100	300	—	—
146 Segesvár (N.-Küküllöm.) Emke-óvó	—	350	1075	100	—
147 Sósmező (Háromszékm.) r. kath. lelk.	—	100	200	—	—
148 Szamosfalva (Kolozm.) tan.	—	—	—	25	—
149 Szakadati (Szebenm.) ág. ev. lelk.	—	—	—	100	—
150 Szász-Régen (Marostorda-megye) ref. isk.	—	30	30	—	—
151 Szász-Sebes (Szebenm.) r. kath. tan.	—	100	400	—	—
152 Szász-Sebes (Szebenmegye) népkvt.	—	—	—	—	107 25
153 Szászujfalu (A.-Fehérm.) ref. tan.	—	50	150	—	—
154 Szászujfalu (A.-Fehérm.) ref. isk.	—	10	10	—	—
155 Szászvárosi (Hunyadm.) ip ifj. olv. e.	—	—	—	50	—
156 Szászvárosi (Hunyadm.) óvó	—	200	500	—	—
157 Szeckely-Udvarhelyi (Udvarhelym.) gyermekkert	—	—	—	55	—
158 Szent-Margita (Szolnok-Dobokam.) ref. isk.	—	15	15	—	—
159 Szilágy-Cseh (Szilágym.) népkönyvtár	—	—	—	—	107 25
160 Szind (Torda-Aranyosmege) unit. tan	600	150	400	—	—
161 Szovath (Kolozm.) népkönyvtár	—	—	—	—	107 25
162 Tasnád-Szarvad (Szilágymegye) közs. tan.	—	—	—	50	—
163 Topánfalva (Torda-Aranyosm.) r. kath. lelk.	—	100	400	—	—
164 Toroczko (Torda-Aranyosm.) unit. isk.	300	200	200	—	—
165 Tömösi honvéd-emlék. (Külön gyűjtés a vál- tagjai közt.)	—	—	—	25	—
166 Türrös (Brassóm.) nyári óvónak Udvarhelymegyei házi ipar egyesület részére	—	100	—	—	—
167 2 ösztöndíj a 60 frt	—	120	—	—	—
167 Uzdí-Szentpéter (Kolozm.) ref. lel.	—	100	300	—	—
168 Vámos-Udvarhely (Kisküküllőmegye) Emke- 169 iskola	—	488	170	200	—
170 Vajda-Hunyad (Hunyadmegye) óvó	500	200	600	50	—
170 Verespatak (Alsófehérm.) Emke-óvó	—	300	—	—	107 25
171 Tiszai árvizkárosultaknak (külön e célra ren- 172 dezés alapján.)	—	—	—	500	—
172 Vécs (Marostordam.)	—	—	—	—	107 25
173 Vizakna (Alsófehérmegye.)	—	—	—	—	107 25
174 Zajzon (Brassómege.)	—	—	—	—	107 25
	45598 44	15750 05	29020 57	17456 65	3113 00